ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 18.6.2019
COM(2019) 285 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Ενωμένοι στην υλοποίηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα — Δημιουργία των βάσεων για την επιτυχή μετάβαση στην καθαρή ενέργεια

{SWD(2019) 212 final} - {SWD(2019) 213 final}

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΙΜΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αποφασισμένη να υλοποιήσει τις δεσμεύσεις της για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και εξασφάλιση ασφαλούς, οικονομικής και βιώσιμης ενέργειας για τους πολίτες της. Είμαστε η πρώτη σημαντική οικονομία που δημιούργησε ένα νομικά δεσμευτικό πλαίσιο για την τήρηση και υπέρβαση των υπεσχημένων στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού. Βάσει των προτάσεων της Επιτροπής, θεσπίσαμε ένα φιλόδοξο νομοθετικό πλαίσιο για το 2030, για τη δημιουργία μιας Ενεργειακής Ένωσης με μακρόπνοη δράση για το κλίμα. Θέσαμε φιλόδοξες επιδιώξεις για το 2030, για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και την ενεργειακή απόδοση, η υλοποίηση των οποίων, όμως, προϋποθέτει συνεχείς και συνδυασμένες προσπάθειες. Τούτο αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα στη μακροπρόθεσμη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια με ορίζοντα το 2050, όπως παρουσιάζεται στη μακροπρόθεσμη στρατηγική[1]. Οι εν λόγω επιδιώξεις δεν αποτελούν ανώτατα αλλά κατώτατα όρια, και με τα σωστά κίνητρα μπορούμε ακόμα και να τις υπερβούμε.

Με τον κανονισμό για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης[2] δημιουργήθηκε ένα μοναδικό σύστημα για τη διακυβέρνηση της ενέργειας και του κλίματος που διασφαλίζει ότι η Ένωση και τα κράτη μέλη της έχουν τη δυνατότητα να προγραμματίσουν από κοινού και να εκπληρώσουν συλλογικά αυτές τις επιδιώξεις για το 2030, καθώς και να διασφαλίσουν τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία που θα είναι δίκαιη και οικονομικά αποδοτική για όλους. Η διακήρυξη του Σιμπίου[3] επιβεβαίωσε στο υψηλότερο επίπεδο τη δέσμευση της Ένωσης να αποτελέσει έναν υπεύθυνο παγκόσμιο ηγέτη στον τομέα της κλιματικής αλλαγής και, παράλληλα, να προστατεύει τους πολίτες της, να διαφυλάσσει το περιβάλλον μας και να τηρεί την αρχή της δίκαιης μεταχείρισης.

	ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ	ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΑΠΟ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ	ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ	ΚΛΙΜΑ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ	CO2 ΑΠΟ:
2020	-20 %	20 %	20 %	10 %	2014-2020 20 %	
2030	≤ -40 %	≥ 32 %	≥ 32,5 %	15 %	2021-2027 25 %	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ -37,5 % Ημιφορτηγά -31 % Φορτηγά -30 %

Ρήτρα αναθεώρησης προς τα πάνω έως το 2030

Σχήμα 1: Πλαίσιο του 2030 για το κλίμα και την ενέργεια

[1] COM(2018) 773 final.
[2] Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα.
[3] Διακήρυξη του Σιμπίου, άτυπη σύνοδος των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, Σιμπίου, Ρουμανία, 9 Μαΐου 2019.

Για πρώτη φορά, όλα τα κράτη μέλη κατάρτισαν προσχέδια ενοποιημένων εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα[4]. Εργάστηκαν για να άρουν στεγανά —μεταξύ πολιτικών και τομέων, μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών, με τα ενδιαφερόμενα μέρη και το ευρύ κοινό, αλλά και σε διασυνοριακό επίπεδο— με στόχο τη χάραξη πορείας για την επίτευξη των στόχων για το 2030. Εξακολουθούν να υφίστανται αποκλίσεις, αλλά το βήμα αυτό δεν είναι παρά το πρώτο από τα πολλά που θα υπάρξουν μέχρι το 2030, και θα αντλήσουμε διδάγματα από αυτό. Με εφαλτήριο το άριστο πνεύμα συνεργασίας των τελευταίων τριών ετών, η Επιτροπή θα συνεχίσει να εργάζεται εποικοδομητικά και εντατικά με τα κράτη μέλη για την οριστικοποίηση και, εν συνεχεία, την εφαρμογή των εθνικών σχεδίων τους. Οι συστάσεις για τα τελικά σχέδια που συνοδεύουν την παρούσα ανακοίνωση θα χρησιμεύσουν ως οδηγός για την εκτέλεση των εργασιών αυτών με το ίδιο πνεύμα συνεργασίας. Στην έκθεση σχετικά με την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης του 2020, η Επιτροπή θα προβεί σε απολογισμό των τελικών σχεδίων και θα επιβεβαιώσει αν συνάδουν με τις επιδιώξεις της Ένωσης για το 2030 ή αν ενδεχομένως απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες. Η διαδικασία διακυβέρνησης παρέχει επίσης τη δυνατότητα για επικαιροποίηση των σχεδίων το 2024, προκειμένου να αποτυπωθεί η πείρα και να αξιοποιηθούν νέες ευκαιρίες για το υπόλοιπο της δεκαετίας.

Τα ΕΣΕΚ παίζουν καθοριστικό ρόλο στο σύστημα διακυβέρνησής μας καθώς διασφαλίζουν ότι θα ενώσουμε τις δυνάμεις μας και θα υλοποιήσουμε από κοινού τους στόχους μας. Θα πρέπει να παρέχουν τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια και προβλεψιμότητα για τον επιχειρηματικό και τον οικονομικό τομέα, με στόχο την ενθάρρυνση των αναγκαίων ιδιωτικών επενδύσεων. Θα διευκολύνουν επίσης τον προγραμματισμό της χρηματοδότησης και των επενδύσεων από τα κράτη μέλη στο επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027.

Η παρούσα ανακοίνωση αναλύει τα προσχέδια ΕΣΕΚ και εξετάζει τις αθροιστικές επιπτώσεις τους στην επίτευξη των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης της ΕΕ και των επιδιώξεών της για το 2030. Συμπληρώνει τις λεπτομερείς αναλύσεις σε εθνικό[5] και ευρωπαϊκό επίπεδο[6], και τις ειδικές συστάσεις που απευθύνονται σε κάθε κράτος μέλος[7]. Από κοινού τα παραπάνω θα βοηθήσουν τα κράτη μέλη να οριστικοποιήσουν τα οικεία ΕΣΕΚ έως το τέλος του 2019. Η εφαρμογή των συστάσεων συνεπάγεται συνεχή, επαναληπτικό διάλογο που θα καταλήξει στην οριστικοποίηση των ΕΣΕΚ. Απώτερος στόχος της διαδικασίας είναι να συμβάλει στον εκσυγχρονισμό της οικονομίας της Ένωσης σύμφωνα με τον μακροπρόθεσμο σκοπό της κλιματικής ουδετερότητας.

[4] Όπως προβλέπει το άρθρο 9 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα.

[5] SWD(2019) 211, SWD(2019) 225, SWD(2019) 214, SWD(2019) 275, SWD(2019) 229, SWD(2019) 277, SWD(2019) 230, SWD(2019) 261, SWD(2019) 262, SWD(2019) 263, SWD(2019) 224, SWD(2019) 264, SWD(2019) 223, SWD(2019) 265, SWD(2019) 228, SWD(2019) 266, SWD(2019) 267, SWD(2019) 268, SWD(2019) 227, SWD(2019) 226, SWD(2019) 281, SWD(2019) 272, SWD(2019) 273, SWD(2019) 271, SWD(2019) 274, SWD(2019) 276, SWD(2019) 278, SWD(2019) 279.

[6] SWD(2019) 212.

[7] C(2019) 4401, C(2019) 4402, C(2019) 4403, C(2019) 4404, C(2019) 4405, C(2019) 4406, C(2019) 4407, C(2019) 4408, C(2019) 4409, C(2019) 4410, C(2019) 4411, C(2019) 4412, C(2019) 4413, C(2019) 4414, C(2019) 4415, C(2019) 4416, C(2019) 4417, C(2019) 4418, C(2019) 4419, C(2019) 4420, C(2019) 4421, C(2019) 4422, C(2019) 4423, C(2019) 4424, C(2019) 4425, C(2019) 4426, C(2019) 4427, C(2019) 4428.

Η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τα κράτη μέλη με στόχο να τα βοηθήσει να λάβουν δεόντως υπόψη[8] τις συστάσεις σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών και της Ένωσης, αλλά και μεταξύ των κρατών μελών.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΧΕΔΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΙΜΑ

2.1. Αξιολόγηση σε επίπεδο ΕΕ των επιδιώξεων για το 2030 που αφορούν την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, την ενεργειακή απόδοση και τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, και τις διασυνδέσεις ηλεκτρικής ενέργειας

Οι επιδιώξεις της Ένωσης για το 2030 που αφορούν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση εκφράζονται και συμφωνούνται σε επίπεδο ΕΕ χωρίς να βασίζονται σε δεσμευτικές επιδιώξεις σε εθνικό επίπεδο. Αντ' αυτών θεσπίζονται νέες μέθοδοι εργασίας και νέα μέσα προκειμένου να καταστήσουν δυνατή τη συλλογική επίτευξη των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης. Ως πρώτο βήμα αυτής της διαδικασίας, ο κανονισμός για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης υποχρεώνει τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στα οικεία προσχέδια ΕΣΕΚ τις εθνικές συνεισφορές που θα επαρκούν για τη συλλογική επίτευξη των επιδιώξεων της Ένωσης για το 2030. Ως δεύτερο βήμα, η Επιτροπή θα πρέπει να αξιολογήσει και να προωθήσει επαρκές επίπεδο συλλογικής «φιλοδοξίας» ενόψει των εν λόγω επιδιώξεων της Ένωσης.

2.1.1. Ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές

Η Ένωση θα πρέπει να διατηρήσει και να ενισχύσει την παγκόσμια πρωτοπορία της όσον αφορά την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Αυτό δεν είναι μόνο ζήτημα ασφάλειας εφοδιασμού και υπεύθυνης πολιτικής για την κλιματική αλλαγή. Η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων πράσινης ανάπτυξης αποτελεί επίσης επιταγή της βιομηχανικής πολιτικής.

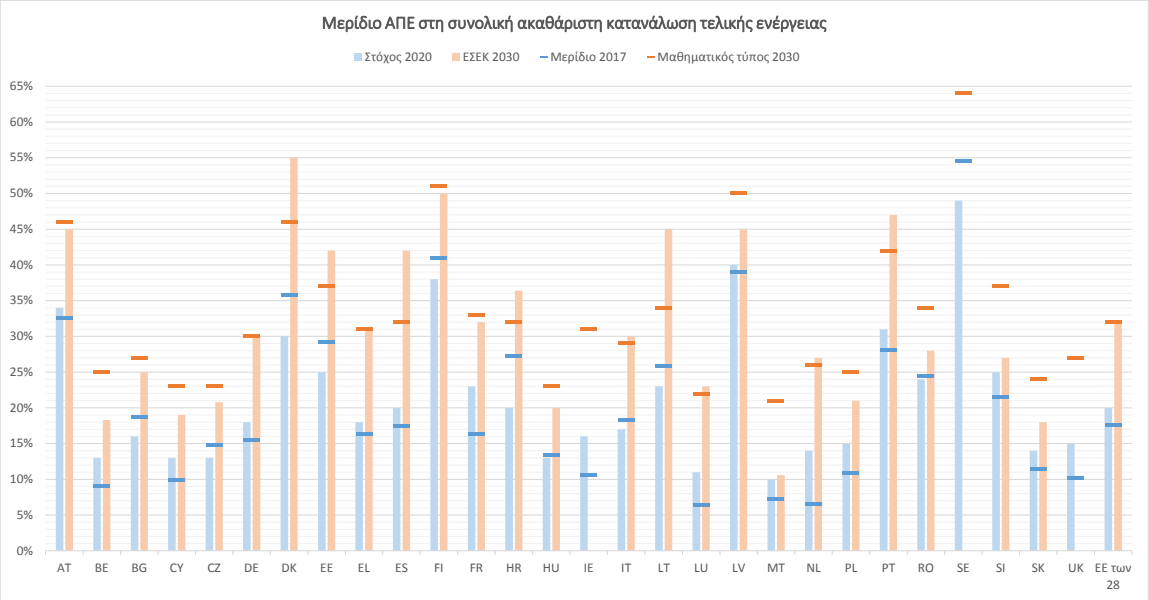
Όλα σχεδόν τα κράτη μέλη υπέβαλαν τις συνεισφορές τους όσον αφορά την επιδίωξη της Ένωσης για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Το ένα τρίτο σχεδόν των κρατών μελών υπέβαλαν φιλόδοξες συνεισφορές, με τη Δανία, την Εσθονία, την Ισπανία, τη Λιθουανία και την Πορτογαλία να υποβάλουν σημαντικά υψηλές συνεισφορές[9].

[8] Σύμφωνα με το άρθρο 34 του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης, σε περίπτωση κενού φιλοδοξίας, η Επιτροπή εκδίδει, κατά περίπτωση, συστάσεις προς τα κράτη μέλη, προκειμένου να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος λαμβάνει δεόντως υπόψη τις συστάσεις.

[9] Σύμφωνα με το άρθρο 31 του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης, οι συστάσεις της Επιτροπής όσον αφορά τις φιλοδοξίες των κρατών μελών για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές βασίζονται στον μαθηματικό τύπο που παρατίθεται στο παράρτημα ΙΙ του κανονισμού, ο οποίος βασίζεται στα αντικειμενικά κριτήρια που απαριθμούνται στο άρθρο 5, συνεκτιμώντας δεόντως τις σχετικές περιστάσεις που επηρεάζουν την ανάπτυξη ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως αναφέρεται από το κράτος μέλος. Η μεθοδολογία που ακολουθεί η Επιτροπή για την αξιολόγηση των συνεισφορών στην ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές εκτίθεται αναλυτικότερα στο τμήμα ΙΙ του εγγράφου SWD(2019) 212.

Ωστόσο, εξακολουθεί να υφίσταται απόκλιση όσον αφορά την ΕΕ των 28. Βάσει των υφιστάμενων προσχεδίων, αντί για τουλάχιστον 32 %, το μερίδιο της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές θα έφθανε μεταξύ 30,4 % και 31,9 % το 2030 σε επίπεδο Ένωσης[10].

Ως εκ τούτου, με τις συστάσεις αρκετά κράτη μέλη καλούνται να επανεξετάσουν το επίπεδο φιλοδοξίας τους και να διασφαλίσουν τη γεφύρωση του συγκεκριμένου εντοπισθέντος κενού «φιλοδοξίας» με την υποβολή των τελικών οικείων ΕΣΕΚ. Η κατά περίπτωση αύξηση των εθνικών συνεισφορών —και, παράλληλα, η διατήρηση από τα φιλόδοξα κράτη μέλη των συνεισφορών που συμπεριέλαβαν στα προσχέδια ΕΣΕΚ— είναι καίριας σημασίας για να καταστεί δυνατή η ισόρροπη και οικονομικά αποδοτική επίτευξη της επιδίωξης σε επίπεδο Ένωσης, ώστε να προλειανθεί το έδαφος για τη δημιουργία μιας πραγματικά ευρωπαϊκής αγοράς για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Αυτό θα επιτρέψει στην Ένωση στο σύνολό της να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές της για την οικονομικά αποδοτική ανάπτυξη ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, να συμβάλει στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της εξάρτησης από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων, και να επωφεληθεί από την ηγετική θέση που θα κατέχει στη διαδικασία της ενεργειακής μετάβασης.

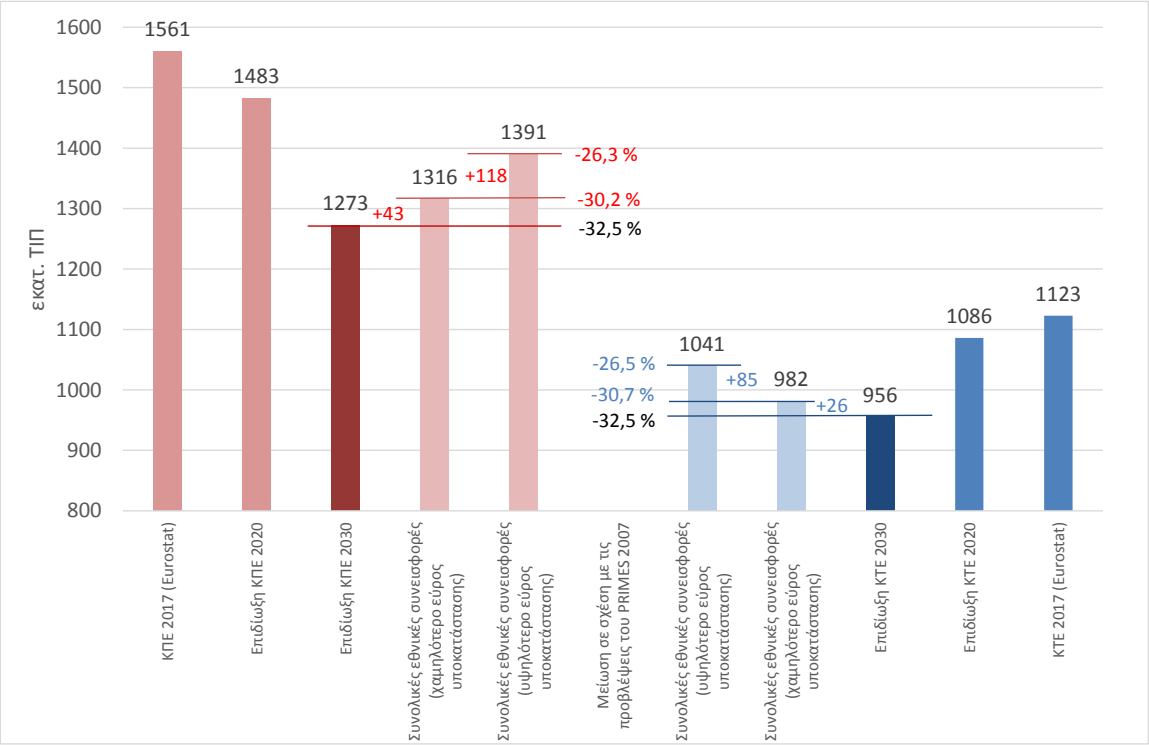
Σχήμα 2: Εθνικές συνεισφορές στην ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (πηγή: υπολογισμοί της Επιτροπής της ΕΕ βάσει στοιχείων από τα προσχέδια ΕΣΕΚ).

[10] Επιπλέον της απόκλισης που εντοπίστηκε για την ΕΕ των 28, το συνολικό επίπεδο που θα πρέπει να επιτευχθεί το 2030 εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την συνεισφορά των φιλόδοξων κρατών μελών και από την ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας.

2.1.2. Ενεργειακή απόδοση

Η στρατηγική για την Ενεργειακή Ένωση βασίζεται στην αρχή της «προτεραιότητας στην ενεργειακή απόδοση». Ωστόσο, οι επιδιώξεις για το 2020 όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση ενδέχεται να μην επιτευχθούν λόγω της αυξημένης κατανάλωσης ενέργειας τα τελευταία έτη. Βάσει των εθνικών συνεισφορών που υπέβαλαν τα κράτη μέλη με τα προσχέδια ΕΣΕΚ, μικρός μόνο αριθμός κρατών μελών πρότειναν επαρκές επίπεδο συνεισφορών για το 2030. Πρόκειται κυρίως για την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Ισπανία (τόσο για την κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας όσο και για την κατανάλωση τελικής ενέργειας), τις Κάτω Χώρες (για την κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας) και τη Γαλλία (για την κατανάλωση τελικής ενέργειας). Κάποια κράτη μέλη δεν έχουν υποβάλει ακόμη εθνική συνεισφορά.

Κατά συνέπεια, από τη συγκεντρωτική αξιολόγηση προκύπτει σημαντική απόκλιση από τα επίπεδα των επιδιώξεων της Ένωσης για την κατανάλωση πρωτογενούς και τελικής ενέργειας που ανέρχονται σε τουλάχιστον 32,5 % έως το 2030[11]. Για την κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας, η απόκλιση κυμαίνεται από 118 έως 43 εκατομμύρια ΤΙΠ (όπου το σημαντικό εύρος εξαρτάται από το αν γίνονται περισσότερο συντηρητικές ή περισσότερο αισιόδοξες παραδοχές για τις χώρες που δεν έχουν υποβάλει εθνική συνεισφορά), που αντιστοιχούν στην επίτευξη ποσοστού 26,3 % έως 30,2 %, ενώ για την κατανάλωση τελικής ενέργειας η απόκλιση κυμαίνεται από 85 έως 26 εκατομμύρια ΤΙΠ, που αντιστοιχούν στην επίτευξη ποσοστού 26,5 % έως 30,7 %.

Σχήμα 3: Συλλογική απόκλιση για τις συνεισφορές ενεργειακής απόδοσης στην κατανάλωση πρωτογενούς και τελικής ενέργειας. (Πηγή: υπολογισμοί της Επιτροπής της ΕΕ βάσει στοιχείων από τα προσχέδια ΕΣΕΚ).

[11] Η μεθοδολογία που ακολουθεί η Επιτροπή για την αξιολόγηση των συνεισφορών στην ενεργειακή απόδοση εκτίθεται αναλυτικότερα στο τμήμα ΙΙΙ του εγγράφου SWD(2019) 212.

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, συνιστάται σε όλα τα κράτη μέλη οι συνεισφορές των οποίων αξιολογούνται ως μη επαρκείς στο παρόν στάδιο να τις αναθεωρήσουν και να εξετάσουν το ενδεχόμενο να αυξήσουν το επίπεδο φιλοδοξίας, ώστε το εντοπισθέν «κενό φιλοδοξίας» να γεφυρωθεί με την υποβολή των τελικών ΕΣΕΚ.

2.1.3. Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου

Η Ένωση ανακοίνωσε ότι η εθνικά καθορισμένη συνεισφορά στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού αντιστοιχεί σε εγχώριες μειώσεις κατά τουλάχιστον 40 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030 σε σύγκριση με το 1990. Χάρη στη έκδοση του συνόλου της νομοθεσίας για την Ενεργειακή Ένωση που πρότεινε η Επιτροπή υπό τον πρόεδρο Juncker, η Ένωση είναι η πρώτη μεγάλη οικονομία του κόσμου που μετουσιώνει τη συνεισφορά της βάσει της συμφωνίας του Παρισιού σε συγκεκριμένη νομοθεσία. Η αποτελεσματική εφαρμογή όλων των επιδιώξεων όσον αφορά το κλίμα, την ενέργεια και την καθαρή κινητικότητα που καθορίζονται στο ενωσιακό δίκαιο θα μπορούσε να επιφέρει μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως και -45 % το 2030 σε σύγκριση με το 1990.

Βάσει των προγραμματισμένων μέτρων ή των ανακοινωθέντων φιλοδοξιών για τις εθνικές μειώσεις των αερίων του θερμοκηπίου που συμπεριλαμβάνονται στα προσχέδια ΕΣΕΚ, και στη βάση των συντηρητικών παραδοχών για τις χώρες που δεν έχουν υποβάλει τίποτα από τα δύο, η συνολική μείωση των αερίων του θερμοκηπίου για την Ένωση εκτιμάται ότι συνάδει ήδη με την επιδίωξη για μείωση κατά -40 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου το 2030 σε σύγκριση με το 1990. Αυτό αντιπροσωπεύει σημαντική πρόοδο σε σύγκριση με προηγούμενες μειώσεις που περιλαμβάνονταν στις προβολές των κρατών μελών.

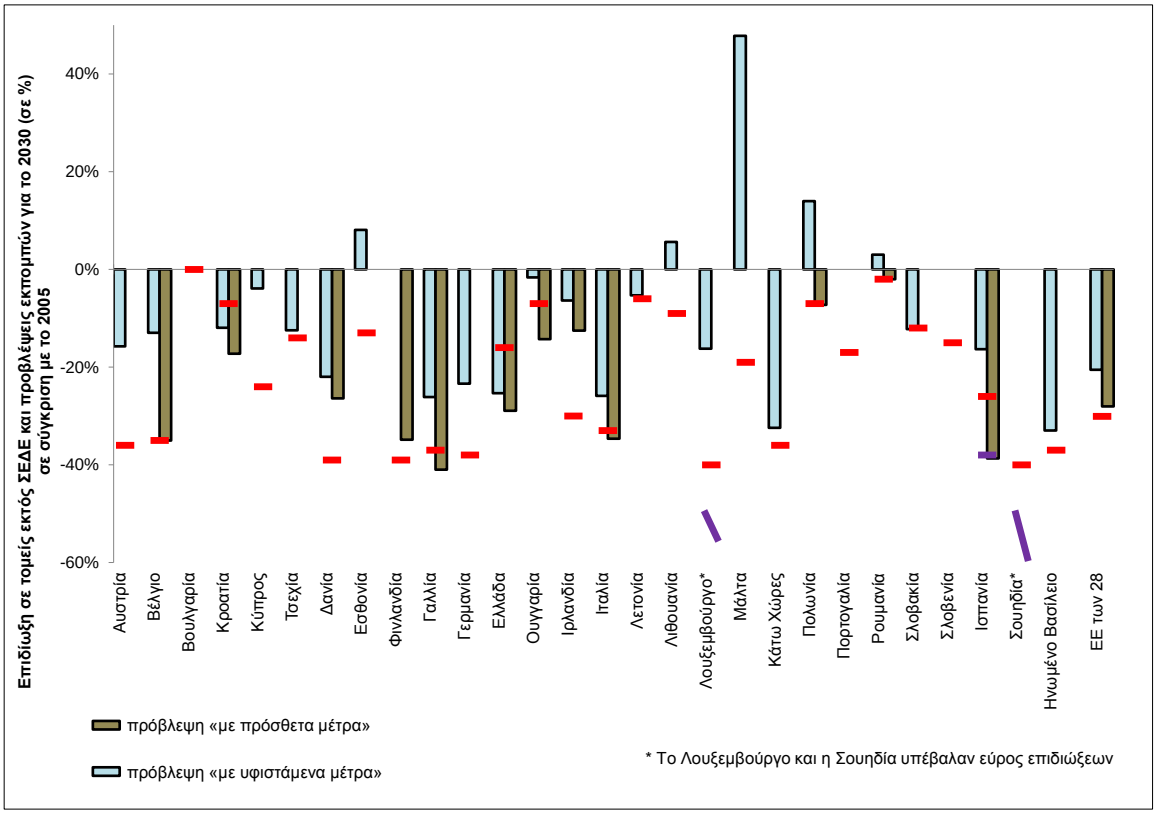
Ο κανονισμός για τον επιμερισμό των προσπαθειών[12] προβλέπει μειώσεις σε επίπεδο Ένωσης σε τομείς που δεν καλύπτονται από το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ΣΕΔΕ) της ΕΕ κατά -30 % σε σύγκριση με το 2005. Οι εθνικές επιδιώξεις των κρατών μελών κυμαίνονται από 0 έως -40 %, και έχουν σημαντική ευελιξία ως προς τον τρόπο επίτευξής τους, π.χ. μεταφορές μεταξύ κρατών μελών ή χρήση ορισμένης ποσότητας πρόσθετων απορροφήσεων εκπομπών στον τομέα της χρήσης γης. Η Ισπανία, το Λουξεμβούργο και η Σουηδία έθεσαν πιο φιλόδοξες εθνικές επιδιώξεις στους τομείς εκτός ΣΕΔΕ της ΕΕ[13].

Από τη συγκεντρωτική ανάλυση των εθνικών μέτρων που προγραμματίζονται επί του παρόντος σε αυτούς τους τομείς, τα οποία παρατίθενται στα προσχέδια ΕΣΕΚ, προκύπτει ότι η Ένωση θα μπορούσε ήδη να επιτύχει μείωση των εκπομπών κατά -28 % σε τομείς εκτός ΣΕΔΕ (βλ. σχήμα 4, εξαιρουμένου του τομέα της χρήσης γης, της αλλαγής χρήσεων γης και της δασοκομίας). Αυτό αντιπροσωπεύει σημαντική πρόοδο σε

[12] Κανονισμός (ΕΕ) 2018/842 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τις δεσμευτικές ετήσιες μειώσεις των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τα κράτη μέλη από το 2021 έως το 2030, στο πλαίσιο της συμβολής στη δράση για το κλίμα για την τήρηση των δεσμεύσεων που απορρέουν από τη συμφωνία του Παρισιού και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 (ΕΕ L 156 της 19.6.2018, σ. 26–42).

[13] Στους τομείς εκτός ΣΕΔΕ συγκαταλέγονται, για παράδειγμα, οι μεταφορές, τα κτίρια, η γεωργία και τα απόβλητα.

σύγκριση με τις προβολές που αναφέρονται στην έκθεση προόδου της δράσης για το κλίμα του 2018 για την ΕΕ[14], δηλαδή μείωση κατά -21 % με τα υφιστάμενα μέτρα και μείωση κατά -23 % με τα προγραμματισμένα μέτρα. **Ωστόσο, για την κάλυψη της υπολειπόμενης απόκλισης των 2 ποσοστιαίων μονάδων σε επίπεδο ΕΕ, τα κράτη μέλη θα χρειαστεί να προσδιορίσουν πρόσθετα μέτρα στα τελικά ΕΣΕΚ.**

Σχήμα 4: Επιδιώξεις όσον αφορά τον επιμερισμό των προσπαθειών για το 2030 και εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου των κρατών μελών με τα υφιστάμενα και τα προγραμματισμένα μέτρα (πηγή: υπολογισμοί της Επιτροπής βάσει στοιχείων από τα προσχέδια ΕΣΕΚ).

Οι εκτιμήσεις αυτές βασίζονται στην παραδοχή ότι όλα τα κράτη μέλη θα συμμορφώνονται με τον κανόνα «της μη επιβάρυνσης» για τον τομέα της χρήσης γης, της αλλαγής χρήσεων γης και της δασοκομίας, δηλαδή ότι οι εκπομπές δεν υπερβαίνουν τις απορροφήσεις. Εάν στον εν λόγω τομέα δημιουργούνται καθαρές εκπομπές, αυτές πρέπει να αντισταθμίζονται με τη χρήση δικαιωμάτων από τους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών.

2.1.4. Διασυνδέσεις ηλεκτρικής ενέργειας

Οι διασυνδέσεις μεταξύ εθνικών αγορών αντιπροσωπεύουν το υλικό σκέλος για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας της Ένωσης, την εγγύηση της ασφάλειας εφοδιασμού, την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των πηγών ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και τη διευκόλυνση της σύζευξης και της ενοποίησης των τομέων.

[14] COM/2018/716 final.

Πέντε κράτη μέλη (Τσεχία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία) περιλαμβάνουν στα οικεία προσχέδια ΕΣΕΚ σαφή αναφορά στο επίπεδο διασυνδεσιμότητας ηλεκτρικής ενέργειας στο οποίο αποσκοπούν για το 2030. Αρκετά άλλα κράτη μέλη (**Βέλγιο**, **Βουλγαρία**, **Γαλλία**, **Λιθουανία**, **Λουξεμβούργο**, **Μάλτα**, **Κάτω Χώρες**, **Σλοβακία, Φινλανδία** και **Σουηδία**) παραθέτουν προβολή του επιπέδου διασυνδεσιμότητας ηλεκτρικής ενέργειας για το 2030. Τα προσχέδια ΕΣΕΚ συχνά αποτυπώνουν τη διαδικασία που καθορίζεται στον κανονισμό για το διευρωπαϊκό δίκτυο στον τομέα της ενέργειας (ΔΕΔ-Ε) για τον προσδιορισμό και την υποστήριξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο της υλοποίησης έργων κοινού ενδιαφέροντος (ΕΚΕ) που αφορούν υποδομές, τα οποία είναι αναγκαία για την επίτευξη των στόχων διασυνδεσιμότητας του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης. Ο τέταρτος κατάλογος έργων κοινού ενδιαφέροντος —ο οποίος πρόκειται να εγκριθεί τον Οκτώβριο του 2019 βάσει μιας αντικειμενικής και χωρίς αποκλεισμούς διαδικασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο— θα έχει στόχο να αντιμετωπιστούν τα σημεία συμφόρησης που απομένουν στην εσωτερική αγορά ενέργειας, όπως για παράδειγμα μεταξύ της Ιβηρικής χερσονήσου και της υπόλοιπης Ευρώπης, ή στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Όταν ολοκληρώσουν τα οικεία ΕΣΕΚ, τα κράτη μέλη που επί του παρόντος βρίσκονται κάτω από το 15 % της διασύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας θα πρέπει να παραθέσουν την επιδίωξή τους για τη διασυνδεσιμότητα ηλεκτρικής ενέργειας για το 2030. Τα κράτη μέλη που βρίσκονται ήδη πάνω από αυτό το κατώτατο όριο θα πρέπει να εξετάσουν το επίπεδο διασυνδεσιμότητάς τους που προβλέπεται έως το 2030 με γνώμονα τη διατήρηση της επάρκειας των οικείων συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας, ενόψει της αναμενόμενης σημαντικής ανάπτυξης της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές[15]. Στα τελικά ΕΣΕΚ θα πρέπει να γίνεται διασύνδεση των αναμενόμενων εξελίξεων σε επίπεδο υποδομών με τα αναγκαία μέτρα που θα διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω γραμμές διασύνδεσης θα είναι διαθέσιμες στην αγορά για την πραγματοποίηση διασυνοριακών συναλλαγών ηλεκτρικής ενέργειας σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία.

2.2. Κύριες διαπιστώσεις για καθεμία από τις πέντε διαστάσεις των προσχεδίων ΕΣΕΚ

2.2.1 Απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές **(εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές)**

Α) Εκπομπές και απορροφήσεις αερίων του θερμοκηπίου

Σε αρκετές περιπτώσεις προσχεδίων ΕΣΕΚ θα ήταν επωφελές να παρασχεθούν περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με τη στρατηγική που πρέπει να υιοθετηθεί για την επίτευξη των επιδιώξεων σε τομείς εκτός ΣΕΔΕ καθ' όλη την περίοδο 2021-2030, συμπεριλαμβανομένων εκτιμήσεων για την πορεία μείωσης των εκπομπών με βάση τα πιο πρόσφατα δεδομένα και την προβλεπόμενη χρήση των δυνατοτήτων ευελιξίας, όπως το έχουν πράξει ήδη π.χ. η Ιρλανδία και η Λετονία. Χάρη στη δυνατότητα μεταβίβασης

[15] Και στις δύο περιπτώσεις θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο το προσεχές δεκαετές πρόγραμμα ανάπτυξης δικτύων όσο και οι διαδικασίες επιλογής έργων κοινού ενδιαφέροντος.

δικαιωμάτων εκπομπής μεταξύ των κρατών μελών[16], αρκετά κράτη μέλη έχουν την ευκαιρία να κινητοποιήσουν χρηματοδότηση από άλλα κράτη μέλη για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας τους, π.χ. μέσω επενδύσεων στην ενεργειακή απόδοση των κτιρίων ή της πλήρους αξιοποίησης των οικονομικά αποδοτικών δυνατοτήτων της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε τομείς εκτός ΣΕΔΕ. Αυτή η ενισχυμένη διμερής συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών θα δώσει τη δυνατότητα στην Ένωση να επιτύχει τους φιλόδοξους στόχους της για το 2030 με οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

Οι μεταφορές ευθύνονται για το ένα τέταρτο περίπου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ένωση και αποτελούν τον μεγαλύτερο τομέα με βάση τις εκπομπές που εμπίπτουν στις επιδιώξεις των κρατών μελών σε τομείς εκτός ΣΕΔΕ. **Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να βρίσκονται στο επίκεντρο των ΕΣΕΚ.** Τα περισσότερα κράτη μέλη παραθέτουν μέτρα μείωσης των εκπομπών στον τομέα των μεταφορών. Κάποια κράτη μέλη συνδυάζουν ήδη ποσοτικοποιημένους στόχους μείωσης των εκπομπών με προγραμματισμένα μέτρα. Τα τελικά ΕΣΕΚ θα δώσουν στα κράτη μέλη την ευκαιρία να αναπτύξουν μια ακόμα πιο ενοποιημένη προσέγγιση για τον τομέα των μεταφορών. Στα τελικά τους σχέδια τα κράτη μέλη θα πρέπει να είναι πιο συγκεκριμένα, και σε μια σειρά από αυτά είναι αναγκαίο να ποσοτικοποιηθούν οι αναμενόμενες επιπτώσεις. Η ηλεκτροκίνηση συγκαταλέγεται συχνά στους επιδιωκόμενους στόχους, αλλά πολλές φορές τα σχετικά μέτρα δεν περιγράφονται λεπτομερώς. Ο σχεδιασμός και οι επενδύσεις στις αντίστοιχες υποδομές εναλλακτικών καυσίμων θα είναι καίριας σημασίας προκειμένου οι κατασκευαστές αυτοκινήτων, ημιφορτηγών και φορτηγών να επιτύχουν τα πρότυπα επιδόσεων για τις εκπομπές CO2 για το 2025 και το 2030 και να μειώσουν το κόστος των καυσίμων για τους οδηγούς και τους μεταφορείς. Πρέπει να διασφαλιστεί αποτελεσματικός συντονισμός της υλοποίησης των έξυπνων συστημάτων μεταφορών. Με την ευκαιρία των ΕΣΕΚ κάποια κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να προσδιορίσουν μέτρα για την αναδιάρθρωση της φορολογίας, ώστε να συμβάλουν στους στόχους της πολιτικής μας στον τομέα των μεταφορών.

Παραδείγματα ορθών πρακτικών – πολιτικές και μέτρα στον τομέα των μεταφορών

Τα προσχέδια ΕΣΕΚ της Αυστρίας και της Ισπανίας αποτελούν καλά παραδείγματα συνδυασμού των ποσοτικοποιημένων στόχων μείωσης των εκπομπών για τον τομέα των μεταφορών με τις πολιτικές στις οποίες βασίζονται και με τα μέτρα για την επίτευξή τους. Για παράδειγμα, η Ιταλία παρέχει αρκετές λεπτομέρειες σχετικά με τα προγραμματισμένα μέτρα και δεν περιορίζεται στην υποχρεωτική επιδίωξη για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές στον τομέα των μεταφορών. Αν και είναι αρκετά τα κράτη μέλη που έχουν θέσει ενδεικτικές επιδιώξεις για την ηλεκτροκίνηση, η Σλοβενία βασίζει τις εν λόγω επιδιώξεις σε μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων που περιλαμβάνουν την ποσοτικοποίηση των απαιτούμενων υποδομών φόρτισης.

[16] Άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/842 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τις δεσμευτικές ετήσιες μειώσεις των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τα κράτη μέλη από το 2021 έως το 2030, στο πλαίσιο της συμβολής στη δράση για το κλίμα για την τήρηση των δεσμεύσεων που απορρέουν από τη συμφωνία του Παρισιού και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 (ΕΕ L 156 της 19.6.2018, σ. 26–42).

Τα ευρωπαϊκά κτίρια ευθύνονται για το 40 % της κατανάλωσης ενέργειας και το 15 % περίπου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Τα προσχέδια ΕΣΕΚ καλύπτουν τον συγκεκριμένο τομέα κυρίως στο πλαίσιο της συμβολής του στην επίτευξη των συνεισφορών ενεργειακής απόδοσης και ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Οι δυνατότητες μέτρων ενεργειακής απόδοσης που θα εξασφάλιζαν οικονομικά αποδοτικές μειώσεις εκπομπών και, παράλληλα, θα μείωναν το κόστος της ενέργειας για τα νοικοκυριά και θα αύξαναν την απασχόληση στον τομέα των κατασκευών, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ταχύτερα σε κάποια κράτη μέλη.

Βάσει ενωσιακής νομοθεσίας που θεσπίστηκε τον Μάιο του 2018[17], τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας (LULUCF) αντισταθμίζονται από μία τουλάχιστον ισοδύναμη απορρόφηση CO_2 από την ατμόσφαιρα την περίοδο από το 2021 έως το 2030. Ο τομέας LULUCF ο οποίος, με λογιστικούς όρους, έχει πρόσθετη δυνατότητα απορρόφησης που αντιστοιχεί στο 2 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, θα πρέπει να αυξήσει τη συνεισφορά του στην επίτευξη των κλιματικών επιδιώξεων της Ένωσης τις προσεχείς δεκαετίες, π.χ. μέσω αύξησης της δέσμευσης CO2 από την ατμόσφαιρα, παράλληλα με την αύξηση της παραγωγής και της αποδοτικής χρήσης της βιομάζας για ευρύ φάσμα χρήσεων και λαμβανομένων δεόντως υπόψη των προβληματισμών που αφορούν την βιοποικιλότητα και την ποιότητα του αέρα. Η **Δανία** και η **Γαλλία** αποτελούν παραδείγματα κρατών μελών που παραθέτουν στρατηγική ή συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με πολιτικές και μέτρα, π.χ. για την ενίσχυση της ιδιωτικής δασοφεύτευσης γεωργικών εκτάσεων, τα οποία μπορούν, με βιώσιμο τρόπο, να ενισχύσουν τις καταβόθρες άνθρακα προωθώντας παράλληλα τη βιοοικονομία, και μπορούν επίσης να παράσχουν πρόσθετα κίνητρα σε γεωργούς και δασοκόμους, ώστε να βελτιωθεί η διαχείριση της γης και να αυξηθεί με βιώσιμο τρόπο η παραγωγικότητα. Με την εξαίρεση των παραπάνω περιπτώσεων, οι σχετικές πληροφορίες στα προσχέδια ΕΣΕΚ είναι περιορισμένες. Επιπλέον, για να καταστεί δυνατό να αξιολογηθεί πλήρως αν οι εκπομπές υπερβαίνουν τις απορροφήσεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παράσχουν αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με τη λογιστική καταγραφή των δραστηριοτήτων LULUCF και τη χρήση των δυνατοτήτων ευελιξίας. Τέτοιες πληροφορίες παρέχουν ως έναν βαθμό η Τσεχία, η Δανία και η Ιρλανδία.

Βασικό στοιχείο από την άποψη αυτή αποτελεί ο καθορισμός επιπέδων αναφοράς δασικών εκτάσεων που θα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και ακρίβεια με στόχο την κατάλληλη λογιστική καταγραφή των εκπομπών ή των απορροφήσεων CO2 από τη διαχείριση δασικών εκτάσεων. Μέσο για την επίτευξη των παραπάνω αποτελούν τα εθνικά σχέδια λογιστικής καταγραφής δασικών εκτάσεων, και τα κράτη μέλη θα πρέπει να τα αναθεωρήσουν έως τις 31 Δεκεμβρίου 2019 με βάση τις τεχνικές συστάσεις που

[17] Κανονισμός (ΕΕ) 2018/841 - Συμπερίληψη των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοπονίας στο πλαίσιο για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, καθώς και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 και της απόφασης (ΕΕ) αριθ. 529/2013/ΕΕ.

παρουσιάζονται μαζί με την παρούσα ανακοίνωση[18]. Έτσι θα μπορέσουν να τα αξιοποιήσουν πλήρως και με συνέπεια στα τελικά ΕΣΕΚ, ιδίως ενόψει του σχεδιασμού των δυνατοτήτων ευελιξίας για τους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών.

Η συνάφεια άλλων τομέων όπως η γεωργία, τα απόβλητα και η βιομηχανία, ως προς τις εκπομπές από τομείς που δεν καλύπτονται από το ΣΕΔΕ της ΕΕ, διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών. Το στοιχείο αυτό θα πρέπει να αποτυπώνεται στον σχεδιασμό των πολιτικών και των μέτρων, όπως το πράττει π.χ. η Ιρλανδία όσον αφορά τη γεωργία. Για τον γεωργικό τομέα, η πρόταση της Επιτροπής για την Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) μετά το 2020 ενισχύει το επίπεδο των κλιματικών και περιβαλλοντικών φιλοδοξιών, καθώς τουλάχιστον το 40 % του συνολικού χρηματοδοτικού κονδυλίου της ΚΓΠ αναμένεται ότι θα σχετίζεται με το κλίμα. Επιπλέον, η Επιτροπή πρότεινε «οικολογικά προγράμματα» τα οποία θα παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να παρέχουν σε ευρεία κλίμακα στήριξη σε δράσεις μετριασμού και προσαρμογής που θα είναι καλύτερα προσαρμοσμένες σε ιδιαίτερες τοπικές ανάγκες. Στην πρόταση της Επιτροπής ορίζεται επίσης ότι τα κράτη μέλη, κατά τον σχεδιασμό των στρατηγικών τους σχεδίων για την ΚΓΠ, θα πρέπει στις σχετικές νομοθετικές πράξεις της ΕΕ να λαμβάνουν υπόψη τα εθνικά μέσα σχεδιασμού για το περιβάλλον και το κλίμα, συμπεριλαμβανομένων των ΕΣΕΚ. Υπό την έννοια αυτή, θα είναι καίριας σημασίας να γίνονται στα τελικά ΕΣΕΚ συγκεκριμένες αναφορές σε προγραμματισμένα μέτρα μείωσης των εκπομπών στον γεωργικό και τον δασικό τομέα τα οποία θα μπορούσε να στηρίξει η ΚΓΠ π.χ. μέσω στήριξης για τη δοκιμή προγραμμάτων μείωσης του άνθρακα σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Για τον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής, ο οποίος ευθύνεται για το 25 % περίπου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, οι πολιτικές των κρατών μελών για την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές επικεντρώνονται στην αύξηση της χρήσης ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και στη σταδιακή κατάργηση του γαιάνθρακα από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Σε πορεία σταδιακής κατάργησης του γαιάνθρακα στην Ευρώπη;

Αρκετά κράτη μέλη εισάγουν ή επιβεβαιώνουν φιλόδοξους στόχους και χρονοδιαγράμματα για τη σταδιακή κατάργηση του γαιάνθρακα στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Η Γαλλία προτίθεται να το έχει πράξει έως το 2022. Η Ιταλία και η Ιρλανδία έως το 2025. Η Δανία, η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία και η Φινλανδία έως το 2030. Η Γερμανία αναφέρει και αυτή ότι θα ορίσει καταληκτική ημερομηνία για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με καύση γαιάνθρακα. Τα κράτη μέλη που προωθούν ενεργά τη σταδιακή κατάργηση του γαιάνθρακα καλούνται να αναφερθούν εκτενέστερα στους τρόπους με τους οποίους προτίθενται να επιδιώξουν

[18] Παράλληλα με τα προσχέδια ΕΣΕΚ, τα κράτη μέλη υπέβαλαν εθνικά σχέδια λογιστικής καταγραφής δασικών εκτάσεων, συμπεριλαμβανομένων των οικείων εθνικών επιπέδων δασικής αναφοράς. Τον Απρίλιο του 2019 ομάδα εμπειρογνωμόνων αποτελούμενη, μεταξύ άλλων, από ειδικούς κρατών μελών, ΜΚΟ και ερευνητικών φορέων, πραγματοποίησε μια πρώτη αξιολόγηση των ΕΣΕΚ. Στις τεχνικές συστάσεις που προέκυψαν (SWD(2019) 213) αποτυπώνεται η, σε γενικές γραμμές, υψηλή ποιότητα των υποβληθέντων σχεδίων ενώ, παράλληλα, επισημαίνονται κάποιες προσεγγίσεις ανά χώρα που θα χρειαστούν περαιτέρω προσεκτική ανάλυση.

αυτούς τους στόχους και να δηλώσουν αν σχεδιάζουν να κάνουν χρήση της δυνατότητας ακύρωσης των δικαιωμάτων ΣΕΔΕ της ΕΕ. Θα πρέπει επίσης να εξεταστούν μέτρα ενίσχυσης των εργαζομένων και των οικογενειών τους που επηρεάζονται από τη σταδιακή κατάργηση του γαιάνθρακα.

Η απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές στη βιομηχανία, η οποία ευθύνεται για το 15 % περίπου των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, εξετάζεται σε πολύ μικρότερο βαθμό στα προσχέδια ΕΣΕΚ εν συγκρίσει με τον ενεργειακό τομέα. Στους βιομηχανικούς τομείς, η ανάπτυξη τεχνολογιών και η καινοτομία θα πρέπει να επιταχυνθούν την επόμενη δεκαετία προκειμένου να μειωθεί το αποτύπωμα άνθρακα της βιομηχανίας. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να παίξουν ρόλο σε αυτή τη διαδικασία, π.χ. με ανάλογη εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων. Όσο γρηγορότερα αποσαφηνίσουν τις προθέσεις τους τα κράτη μέλη, τόσο ταχύτερα θα μπορέσει η βιομηχανία να αξιοποιήσει τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές, τις δυνατότητες εξηλεκτρισμού και νέες τεχνολογικές ευκαιρίες που μπορούν να συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Πολλά κράτη μέλη που έχουν θέσει στόχους προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, τους έχουν συμπεριλάβει στα προσχέδια ΕΣΕΚ, και κάποια παραθέτουν νέους στόχους. Αρκετά κράτη μέλη καλύπτουν λεπτομερώς τους στόχους και τα μέτρα προσαρμογής. Τα προσχέδια ΕΣΕΚ της Ιρλανδίας, της Λιθουανίας, της Πολωνίας, της Σλοβακίας και της Σλοβενίας αποτελούν παραδείγματα ορθής πρακτικής ως προς την κάλυψη των στόχων και των μέτρων προσαρμογής. Λίγα μόνο κράτη μέλη παρέχουν λεπτομέρειες σχετικά με την προσαρμογή στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής που σχετίζονται με την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης.

Β) Ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές

Το 2017 το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην Ένωσης έφτασε το 17,5 %, αλλά ο ρυθμός αύξησης παρουσιάζει επιβράδυνση από το 2014 και μετά. Η εντατικοποίηση των προσπαθειών είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη της επιδίωξης για το 2030. Στα ΕΣΕΚ θα πρέπει να τεκμηριώνονται πλήρως οι συνεισφορές των κρατών μελών στη συλλογική επιδίωξη για το 2030 και να υποστηρίζονται από στιβαρές πολιτικές και μέτρα.

Η θέρμανση και ψύξη αναλογούν επί του παρόντος στο 50 % της ετήσιας κατανάλωσης ενέργειας της Ένωσης. Το σχετικό μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έφτασε το 19,5 % το 2017, έχοντας αυξηθεί μόλις κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες τα δέκα τελευταία έτη. Τα ΕΣΕΚ θα πρέπει να αποτυπώνουν την ετήσια αύξηση του μεριδίου της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές για τον τομέα της θέρμανσης και ψύξης όπως προβλέπεται στην οδηγία (ΕΕ) 2018/2001 και τον ρόλο της απορριπτόμενης θερμότητας και ψύξης, ώστε ο τομέας να συμβάλλει με οικονομικά αποδοτικό τρόπο στο συνολικό μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Το ίδιο ισχύει και για τον τομέα των μεταφορών, όπου τα κράτη μέλη οφείλουν να υποχρεώνουν τους προμηθευτές καυσίμων να προμηθεύουν το 14 % τουλάχιστον της ενέργειας που καταναλώνεται στις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές έως το 2030 ως

ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Έτσι θα παρέχεται βεβαιότητα στη βιομηχανία όσον αφορά τη μελλοντική ζήτηση της αγοράς.

Προσδιορισμός των δυνατοτήτων όσον αφορά την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές - παραδείγματα καλών μεθοδολογιών:

Από την εξέταση της ενότητας που αφορά τους εθνικούς στόχους, προκύπτει ότι τα προσχέδια ΕΣΕΚ της Τσεχίας, της Ιρλανδίας και της Ιταλίας αποτελούν καλά παραδείγματα όσον αφορά την πληρότητα των στόχων και των πορειών που είναι αναγκαίο να συμπεριληφθούν στα τελικά σχέδια. Η Τσεχία και η Ιρλανδία συμπεριλαμβάνουν τις συνεισφορές κάθε τομέα και τις αντίστοιχες τεχνολογίες σε ετήσια βάση και σε απόλυτες τιμές. Η Ιρλανδία είναι μεταξύ των ελάχιστων κρατών μελών που συμπεριλαμβάνουν επίσης τις πορείες για τη ζήτηση βιοενέργειας και την προσφορά βιομάζας ανά πρώτη ύλη, και παραθέτουν στοιχεία για τη θέρμανση από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ανά συνεισφορά τεχνολογίας ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με κατανομή μεταξύ βιομηχανικού, οικιακού και τριτογενή τομέα. Η Τσεχία παραθέτει ανάλυση ευαισθησίας σχετικά με την ενδεχόμενη διακύμανση της συνολικής συνεισφοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης και της ζήτησης ενέργειας. Η Ιταλία συμπεριλαμβάνει ανάλυση της επιδίωξης για τις μεταφορές λαμβάνοντας υπόψη τους εφαρμοστέους πολλαπλασιαστές για κάθε τεχνολογία.

Τα τελικά σχέδια θα πρέπει να παρέχουν αξιόπιστες πληροφορίες για πολιτικές και μέτρα που στηρίζουν την έγκαιρη επίτευξη των προτεινόμενων στόχων και συνεισφορών για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Από τις πολιτικές και τα μέτρα είναι αναγκαίο να προκύπτει ότι οι στόχοι και οι συνεισφορές που προτείνονται μπορούν πράγματι να επιτευχθούν, ιδίως ενόψει του πρώτου σημείου αναφοράς που έχει οριστεί για το 2022. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες για τα καθεστώτα στήριξης που εφαρμόζουν όπως, μεταξύ άλλων, λεπτομερή προγράμματα πλειστηριασμών για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και την εξέλιξή τους κατά την περίοδο 2021-2030. Τα καθεστώτα στήριξης θα πρέπει να ενισχύουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών και να μειώνουν το κόστος ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Για την παροχή καθοδήγησης στους παράγοντες της αγοράς και την προσέλκυση νέων επενδύσεων στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, τα κράτη μέλη θα πρέπει, στις κυριότερες πολιτικές και μέτρα, να κάνουν λεπτομερέστερη αναφορά σε στοιχεία όπως i) προσδοκώμενα αποτελέσματα, ii) ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα και iii) πηγή και ύψος απαιτούμενου προϋπολογισμού.

Η παροχή πληροφοριών για μέτρα που προάγουν την ιδιοκατανάλωση και τις κοινότητες ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, καθώς και για διατάξεις που διευκολύνουν την αποδοχή των συμφωνιών αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και των προγραμματισμένων πλειστηριασμών, είναι καθοριστικής σημασίας για να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση, να προσελκυστούν ιδιωτικές επενδύσεις και να διευκολυνθεί η οικονομικά αποδοτική επίτευξη των επιδιώξεων. Επίσης, η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, όπως η διευκόλυνση της σύστασης σημείων επαφής ή η καθιέρωση ταχύρρυθμων διαδικασιών για την αντικατάσταση του εξοπλισμού των

σταθμών ηλεκτροπαραγωγής, θα είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας την επόμενη δεκαετία.

Έως το 2021 θα τεθεί σε εφαρμογή νέος μηχανισμός χρηματοδότησης της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές[19], για τη στήριξη της ανάπτυξης της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε ολόκληρη την Ένωση.

2.2.2. Ενεργειακή απόδοση

Τα τελικά σχέδια θα πρέπει να είναι πιο στιβαρά και να περιγράφουν σαφέστερες πορείες για την κατανάλωση ενέργειας. Η καλύτερη οριοθέτηση του συνολικού εθνικού πλαισίου πολιτικής στο οποίο βασίζονται οι εθνικές συνεισφορές είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας του προτεινόμενου επιπέδου φιλοδοξίας, τον εντοπισμό αποκλίσεων και βέλτιστης πρακτικής. Χρειάζεται λεπτομερέστερη περιγραφή της κλίμακας, του χρονοδιαγράμματος και των αναμενόμενων εξοικονομήσεων ενέργειας των προγραμματισμένων πολιτικών και μέτρων.

Αυτό ισχύει ιδίως για την εκπλήρωση της υποχρέωσης εξοικονόμησης ενέργειας και τη μακροπρόθεσμη στρατηγική ανακαίνισης. Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμπεριλάβουν στα οικεία τελικά ΕΣΕΚ τις πληροφορίες που απαιτούνται βάσει του παραρτήματος ΙΙΙ του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης (καθεστώτα επιβολής της υποχρέωσης ενεργειακής απόδοσης και εναλλακτικά μέτρα πολιτικής βάσει του άρθρου 7 της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση), καθώς αυτό θα συμβάλει στην ενοποίηση του πλαισίου πολιτικής και στην ενσωμάτωση όλων των επιμέρους στοιχείων του. Η συμπερίληψη της μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την ανακαίνιση των κτιρίων θα παράσχει συνολική εικόνα των προγραμματισμένων δράσεων για την ανακαίνιση του εθνικού κτιριακού αποθέματος στο πλαίσιο της οικονομικά αποδοτικής μετατροπής υφιστάμενων κτιρίων σε κτίρια με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας.

Επιπλέον, για την κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας και για την ανάπτυξη της αγοράς υπηρεσιών ενεργειακής απόδοσης είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός των επενδυτικών αναγκών και των πηγών χρηματοδότησης. Στα τελικά σχέδια θα πρέπει να εξειδικευτεί περαιτέρω ο ρόλος των κτιρίων των δημοσίων φορέων και να διερευνηθούν οι τρόποι με τους οποίους οι πολιτικές ενεργειακής απόδοσης θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν την ενεργειακή φτώχεια.

2.2.3 Ενεργειακή ασφάλεια

Η ενεργειακή ασφάλεια είναι μια σημαντική διάσταση της Ενεργειακής Ένωσης και, επομένως, των ΕΣΕΚ. Η Ένωση εξακολουθεί να εισάγει το ήμισυ και πλέον της συνολικής πρωτογενούς ενέργειας που καταναλώνει, γεγονός που έχει σημαντικές

[19] Σύμφωνα με το άρθρο 33 του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης, ο μηχανισμός θα έχει ως διττό στόχο αφενός την κάλυψη της απόκλισης στην ενδεικτική πορεία της Ένωσης όσον αφορά την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και αφετέρου τη συμβολή στο υποστηρικτικό πλαίσιο βάσει της αναδιατυπωμένης οδηγίας για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές.

επιπτώσεις από την άποψη των δαπανών για την εισαγωγή ενέργειας και της ευπάθειας σε διακοπές του εφοδιασμού και διακυμάνσεις των τιμών.

Η διαφοροποίηση του εφοδιασμού, των πηγών και των διαδρομών εισαγωγών αποτελούν βασικές πτυχές της ενεργειακής ασφάλειας. Τα ΕΣΕΚ θα πρέπει να ενθαρρύνουν την πραγματοποίηση αποδοτικών επενδύσεων σε υποδομές που στηρίζουν εθνικούς στόχους ενεργειακής ασφάλειας λαμβάνοντας, παράλληλα, υπόψη τις συνέργειες μεταξύ των διαφόρων διαστάσεων των σχεδίων. Τα ΕΣΕΚ θα πρέπει να υποστηρίζουν την ολοκλήρωση των έργων υποδομών αερίου που απαιτούνται ώστε να δοθεί σε όλες τις περιοχές πρόσβαση σε τερματικούς σταθμούς υποδοχής υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ), ιδίως στην Κροατία και την Ελλάδα, και να δοθεί στα κράτη μέλη πρόσβαση σε περισσότερες διαδρομές εφοδιασμού, ιδίως στη Φινλανδία, την Ιρλανδία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία. Τα ΕΣΕΚ θα πρέπει επίσης να προάγουν την ανάπτυξη εγχώριων πηγών, κατά βάση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και βασικών κατασκευαστικών μερών και πρώτων υλών που απαιτούνται για την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές των ενεργοβόρων βιομηχανικών κλάδων. Η εξειδίκευση των στόχων και των επιδιώξεων, καθώς και των σχετικών χρονοδιαγραμμάτων, θα εμπλουτίσει τον πολιτικό διάλογο σχετικά με τα τελικά ΕΣΕΚ.

Η συνεχώς αυξανόμενη παραγωγή ενέργειας από ποικίλες ανανεώσιμες πηγές θα θέτει ολοένα μεγαλύτερες προκλήσεις στο ενεργειακό σύστημα. Αν και η αγορά θα πρέπει να είναι πρωτίστως εκείνη που θα διασφαλίζει τη συνεχή εξισορρόπηση προσφοράς και ζήτησης (μέσω, μεταξύ άλλων, της αύξησης της σύζευξης των τομέων), οι υπολειπόμενοι κίνδυνοι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με συντονισμένο τρόπο από τα κράτη μέλη, κάτι που θα πρέπει να αποτυπώνεται στα ΕΣΕΚ. Η κατάλληλη αντιμετώπιση της πρόκλησης που συνιστά η ενεργειακή ασφάλεια προϋποθέτει αξιολόγηση της επάρκειας, με συνεκτίμηση, αφενός, της ζήτησης και της παραγωγής στο έδαφος των κρατών μελών και των συνδεδεμένων κρατών μελών και, αφετέρου, των μακροπρόθεσμων κλιματικών στόχων.

Ο ρόλος των μηχανισμών ευελιξίας, όπως η απόκριση της ζήτησης και η αποθήκευση, είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας. Τα κράτη μέλη που διαθέτουν ήδη ή σχεδιάζουν μηχανισμούς ισχύος για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας θα χρειαστεί να λάβουν υπόψη τους νέους κανόνες που προβλέπει ο νέος κανονισμός για την ηλεκτρική ενέργεια και να αποτυπώσουν στα τελικά ΕΣΕΚ τους τρόπους με τους οποίους σχεδιάζουν να το πράξουν.

Τα κράτη μέλη το ενεργειακό μείγμα των οποίων περιλαμβάνει την πυρηνική ενέργεια θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν στα οικεία ΕΣΕΚ πολιτικές για τη διατήρηση επαρκούς δυναμικότητας σε όλα τα τμήματα της αλυσίδας εφοδιασμού της πυρηνικής ενέργειας και για την εγγύηση της ασφάλειας του εφοδιασμού με καύσιμα.

Για να διασφαλιστεί η ανθεκτικότητα του ενεργειακού συστήματος, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνήσουν για την επαρκή διασύνδεση των τελικών ΕΣΕΚ με σχέδια έκτακτης ανάγκης για το πετρέλαιο, το αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια. Τα υψηλά επίπεδα ψηφιοποίησης αυξάνουν την έκθεση σε κυβερνοεπιθέσεις, οι οποίες μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλεια εφοδιασμού και/ή την προστασία των δεδομένων των καταναλωτών. Η κυβερνοασφάλεια αντιπροσωπεύει μια νέα αναδυόμενη συνιστώσα της

ενεργειακής ασφάλειας, την οποία θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τόσο τα τελικά σχέδια όσο και τα σχέδια που προβλέπονται βάσει του κανονισμού για την ασφάλεια εφοδιασμού με αέριο και του κανονισμού για την ετοιμότητα αντιμετώπισης κινδύνων στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να προσδιορίσουν, στην τελική εκδοχή των οικείων ΕΣΕΚ, άλλες μορφές κινδύνων, όπως αυτοί που σχετίζονται με την προμήθεια πρώτων υλών, με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ή με τυχαίες, ανθρωπογενείς, φυσικές ή τρομοκρατικές απειλές σε κρίσιμες ενεργειακές υποδομές.

2.2.4 Εσωτερική αγορά ενέργειας

Η πλήρης ενοποίηση και εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλιστεί ενέργεια σε προσιτές τιμές, ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός και να καταστεί δυνατή η οικονομικά αποδοτική ενοποίηση των αυξανόμενων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Στα ΕΣΕΚ θα πρέπει να αποσαφηνίζεται ότι έχει θεσπιστεί το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο για να αποκομιστούν τα οφέλη από τη μεγαλύτερη ενοποίηση των ενεργειακών αγορών.

Με τη μετάβαση στα ενωσιακά ενεργειακά συστήματα αναδύονται κοινές προκλήσεις όσον αφορά την ευελιξία, την αποκέντρωση, το κανονιστικό πλαίσιο παροχής κινήτρων για επενδύσεις σε υποδομές, και τον ανταγωνισμό. Στα ΕΣΕΚ είναι αναγκαίο να παρατίθενται αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση των εθνικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου και τους τρόπους αντιμετώπισης των προκλήσεων. Θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται συγκεκριμένοι και μετρήσιμοι εθνικοί στόχοι για τη μελλοντική ανάπτυξη της αγοράς, οι οποίοι θα υποστηρίζονται από κατάλληλες πολιτικές και μέτρα.

Στόχοι εσωτερικής αγοράς ενέργειας – ορθή πρακτική: Η δημιουργία κοινής περιφερειακής αγοράς αερίου μεταξύ των βαλτικών χωρών και της Φινλανδίας είναι παράδειγμα ενοποίησης της αγοράς που περιγράφεται συνοπτικά στα αντίστοιχα προσχέδια ΕΣΕΚ, όπου το υλικό σκέλος —η κατασκευή του αγωγού Balticconnector— συμπληρώνεται από εναρμονισμένους κανόνες της αγοράς. Οι χώρες που εφαρμόζουν στον μέγιστο δυνατό βαθμό τη νομοθεσία της ΕΕ για την αγορά αερίου διαθέτουν επίσης και τις αγορές με τη μεγαλύτερη ρευστότητα και αποκομίζουν τα μέγιστα οφέλη από την εσωτερική αγορά ενέργειας. Στα ΕΣΕΚ θα πρέπει να γίνεται χρήσιμος απολογισμός της προόδου προς την εφαρμογή των εφαρμοστέων κανόνων για την αγορά αερίου.

Οι στόχοι, τα προγράμματα και τα χρονοδιαγράμματα για τις μεταρρυθμίσεις της αγοράς ενέργειας που παραθέτουν τα κράτη μέλη στα ΕΣΕΚ θα πρέπει να συνάδουν με τη νομοθεσία που θεσπίστηκε στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους», καθώς και με υφιστάμενους κώδικες και κατευθυντήριες γραμμές για τα δίκτυα. Δεδομένης της σημασίας της για την ασφάλεια εφοδιασμού, την επάρκεια παραγωγής και τη λειτουργία της αγοράς στην Ευρώπη, είναι ανάγκη να καταστεί δυνατή η αξιόπιστη πρόσβαση σε επαρκή δυναμικότητα διασύνδεσης για τη διασυνοριακή εμπορία ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου. Θα πρέπει να υπάρχει πλήρης

συνοχή μεταξύ των ΕΣΕΚ και των «σχεδίων εφαρμογής» που προβλέπονται στον κανονισμό για την ηλεκτρική ενέργεια[20]. Τα ΕΣΕΚ είναι επίσης αναγκαίο να λαμβάνουν υπόψη τις εκθέσεις παρακολούθησης των εθνικών ρυθμιστικών αρχών και τον Οργανισμό Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER).

Τα ΕΣΕΚ θα πρέπει να υποστηρίζουν τις μεταρρυθμίσεις των αγορών χονδρικής. Τα ΕΣΕΚ παρέχουν στα κράτη μέλη την ευκαιρία να συμπεριλάβουν πιο μακρόπνοες προσεγγίσεις για την ενοποίηση των ενεργειακών συστημάτων και τη σύζευξη τομέων, όπως μεταξύ άλλων την περαιτέρω ενοποίηση των τομέων ηλεκτρικής ενέργειας, αερίου και θέρμανσης, που ανάγονται πλέον σε βασικό στοιχείο ενός ενεργειακού συστήματος που θα είναι απαλλαγμένο από ανθρακούχες εκπομπές.

Επιδοτήσεις ενέργειας. Είναι εξαιρετικά σημαντικό οι δημόσιοι πόροι να δαπανώνται με συνεπή και οικονομικά αποδοτικό τρόπο και, παράλληλα, να μην δημιουργούνται στρεβλώσεις στην αγορά ενέργειας και να μην αποτρέπονται οι επενδύσεις στη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια και στην καινοτομία. Είναι απαραίτητο να γίνεται επαρκής περιγραφή των άμεσων και των έμμεσων επιδοτήσεων στον τομέα της ενέργειας, καθώς και των μελλοντικών σχεδίων για σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων που δεν συμβάλλουν στην επίτευξη μακροπρόθεσμων στόχων. Παρότι στα περισσότερα προσχέδια ΕΣΕΚ εξετάζεται εν μέρει το ζήτημα των επιδοτήσεων ενέργειας, στα τελικά σχέδια θα πρέπει να γίνεται συστηματική περιγραφή και ποσοτικοποίηση όλων των μορφών των λόγω επιδοτήσεων, από επιχορηγήσεις, καθεστώτα στήριξης και φορολογικές ελαφρύνσεις έως επιδοτήσεις που απορρέουν από ρυθμιστικές υποχρεώσεις, βάσει υφιστάμενων ορισμών που χρησιμοποιούνται διεθνώς. Το προσχέδιο ΕΣΕΚ που υπέβαλε η Ιταλία αποτελεί καλό παράδειγμα από την άποψη αυτή. Είναι σημαντικό όλα τα κράτη μέλη να αναφέρουν στα τελικά ΕΣΕΚ τις μελλοντικές τους προσπάθειες και τα χρονοδιαγράμματα για τη σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων για τα ορυκτά καύσιμα, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις επιπτώσεις που ενδέχεται να έχουν σε ευάλωτες ομάδες καταναλωτών.

Τα ΕΣΕΚ θα πρέπει να υποστηρίζουν την καθιέρωση μακρόπνοων πολιτικών με στόχο την ανάπτυξη ανταγωνιστικών αγορών λιανικής στην Ευρώπη, που θα δίνουν τη δυνατότητα στους καταναλωτές να αξιοποιούν έξυπνες υποδομές. Όσον αφορά την ευελιξία του συστήματος και τη συμμετοχή των καταναλωτών, σε σημαντικό αριθμό προσχεδίων ΕΣΕΚ γίνεται αναφορά στη χρήση έξυπνων μετρητών βάσει συγκεκριμένων και μετρήσιμων επιδιώξεων. Στο τέλος του 2017 το 37 % περίπου των νοικοκυριών διέθεταν έξυπνο μετρητή ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ 7 κράτη μέλη είχαν ολοκληρώσει τα οικεία εθνικά προγράμματα υλοποίησης. Στα ΕΣΕΚ είναι αναγκαίο να αποτυπωθούν οι επικαιροποιήσεις που επιφέρει στο υφιστάμενο πλαίσιο η δέσμη μέτρων «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση των τελικών πελατών σε έξυπνο μετρητή. Στα ΕΣΕΚ θα πρέπει να αναφέρονται μελλοντικά

[20] Όπως προβλέπεται στον κανονισμό για την ηλεκτρική ενέργεια για τα κράτη μέλη τα οποία εξετάζουν το ενδεχόμενο να θέσουν σε εφαρμογή ή να διατηρήσουν μηχανισμούς ισχύος και τα οποία είναι επομένως αναγκαίο να αναβαθμίσουν τις αγορές τους.

μέτρα που θα δίνουν τη δυνατότητα στους πολίτες και στις επιχειρήσεις (ιδίως τις ΜΜΕ) να έχουν μεγαλύτερο έλεγχο στην κατανάλωση και στις δαπάνες ηλεκτρικής ενέργειας, όπως οι συμβάσεις δυναμικής τιμολόγησης.

Στα ΕΣΕΚ θα πρέπει επίσης να διασφαλίζεται και να προάγεται η ενδυνάμωση της θέσης των καταναλωτών, η αύξηση της ευαισθητοποίησης και η προστασία τους, και μπορεί επίσης να παρουσιάζεται μια πιο δομημένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με την ενεργειακή φτώχεια (βλ. επίσης τμήμα 2.3.5).

2.2.5 Έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα

Η έρευνα και η καινοτομία είναι καίριας σημασίας προκειμένου η Ένωση να επιτύχει τους φιλόδοξους ενεργειακούς και κλιματικούς στόχους της και να εγγυηθεί την ασφάλεια, την αξιοπιστία και την ανθεκτικότητα του ενεργειακού εφοδιασμού. Παράλληλα, η ΕΕ είναι αναγκαίο να διασφαλίσει ένα ανταγωνιστικό τοπίο για τη βιομηχανία της. Οι δύο αυτές διαδικασίες θα πρέπει να έχουν κοινό βηματισμό. Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την Ενεργειακή Ένωση, στο ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (σχέδιο ΣΕΤ) και στην ανακοίνωση για την επιτάχυνση της καινοτομίας στον τομέα της καθαρής ενέργειας[21] προσδιορίζονται οι στρατηγικές προτεραιότητες και δράσεις στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας που απαιτούνται σε επίπεδο ΕΕ για την επιτάχυνση του εν λόγω μετασχηματισμού του ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος με οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Στόχος των ΕΣΕΚ είναι να καθορίζουν συγκεκριμένα ποιοι από τους εν λόγω στόχους επιδιώκονται σε εθνικό επίπεδο και, με τον τρόπο αυτό, να μετουσιώνουν ουσιαστικά το σχέδιο ΣΕΤ σε εθνικούς στόχους και μέτρα.

Τα κράτη μέλη είναι αναγκαίο να καταβάλουν επιπλέον προσπάθειες για την ενσωμάτωση της έρευνας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας στα οικεία ΕΣΕΚ. Στα ΕΣΕΚ θα πρέπει να καθορίζονται πολιτικές που επικεντρώνονται ειδικά στις προτεραιότητες για την ενέργεια και το κλίμα όπως, μεταξύ άλλων, προγράμματα έρευνας και καινοτομίας και συναφείς επιδιώξεις χρηματοδότησης, και στην αξιοποίηση της χρηματοδότησης και των χρηματοδοτικών μέσων της Ένωσης. Στα ΕΣΕΚ θα πρέπει να εξετάζονται τρόποι με τους οποίους οι προγραμματισμένες δημόσιες επενδύσεις μπορούν να υποστηρίξουν την αξιοποίηση των διαθέσιμων τεχνολογιών από την αγορά και την ανάπτυξη σε μεγάλη κλίμακα νέων πρωτοποριακών τεχνολογιών και την ενσωμάτωσή τους στο ενεργειακό σύστημα. Υπάρχει επίσης ανάγκη για την κατάλληλη υποδομή που θα μπορεί να στηρίξει τη μετάβαση ενεργοβόρων τομέων, του κτιριακού τομέα και του τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας στην κλιματική ουδετερότητα. Θα πρέπει επίσης να αυξηθεί η συμβολή των εθνικών καινοτομικών/βιομηχανικών οικοσυστημάτων στη δημιουργία ευρωπαϊκών βιώσιμων στρατηγικών αξιακών αλυσίδων (π.χ. μπαταρίες, υδρογόνο, αναδυόμενα προϊόντα βιολογικής προέλευσης, καθαρή, συνδεδεμένη και αυτόνομη οδήγηση, αντλίες θερμότητας, ολοκληρωμένα συστήματα ενεργειακής διαχείρισης).

[21] COM(2016) 763 final.

Βασιζόμενο στην επιτυχία του «Ορίζων 2020», το «Ορίζων Ευρώπη» (2021-2027) θα εκσυγχρονίσει και θα εξορθολογίσει τη χρηματοδότηση της έρευνας και καινοτομίας από την Ένωση, ώστε να ενισχυθεί η συνάφεια και ο αντίκτυπός της προς την κατεύθυνση της αύξησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της ενεργειακής απόδοσης και της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές. Το Ταμείο Καινοτομίας[22] θα παρέχει στήριξη σε επενδύσεις σε όλα τα κράτη μέλη οι οποίες φέρνουν στην αγορά καινοτόμες καθαρές τεχνολογίες.

Προσπάθειες στον τομέα έρευνας και καινοτομίας για τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050

Στο στρατηγικό, μακρόπνοο όραμα της Επιτροπής για μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία —η ανακοίνωση με τίτλο «Καθαρός πλανήτης για όλους»[23]— επισημαίνεται ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει μια συντονισμένη προσπάθεια ευρείας κλίμακας στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας. Η ευρωπαϊκή έρευνα θα πρέπει να επικεντρωθεί σε μετασχηματιστικές λύσεις με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα σε τομείς όπως η ενέργεια και οι μεταφορές, το υδρογόνο και οι κυψέλες καυσίμου, η αποθήκευση ενέργειας, ο μετασχηματισμός ενεργοβόρων βιομηχανικών κλάδων σε κλάδους με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα, η κυκλική οικονομία, η βιοοικονομία, οι έξυπνες πόλεις και η βιώσιμη εντατικοποίηση της γεωργίας, της υδατοκαλλιέργειας και της δασοπονίας.

2.3. Στιβαρότητα και συνέπεια των προσχεδίων ΕΣΕΚ και εξέταση της αλληλεπίδρασης των πολιτικών

2.3.1 Είναι επαρκές το αναλυτικό πλαίσιο;

Η σταθερότητα, η αξιοπιστία και η στιβαρότητα των τελικών ΕΣΕΚ θα καθορίσουν τον βαθμό στον οποίο θα είναι σε θέση να στηρίξουν την υλοποίηση των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης. Η ποιότητα και η αξιοπιστία του αναλυτικού πλαισίου εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη μέθοδο μοντελοποίησης, τις πηγές δεδομένων που χρησιμοποιούνται, τη διαφάνεια της ανάλυσης και, επίσης, τη συνολική αξιολόγηση των προτεινόμενων πολιτικών και μέτρων. Όλες αυτές οι πτυχές είναι καίριας σημασίας προκειμένου να καταδειχθεί ο βαθμός στον οποίο τα κράτη μέλη έχουν σταθμίσει προσεκτικά όλους τους κύριους παράγοντες κατά τον καθορισμό των στόχων και των πολιτικών τους. Οι αναλυτικές προβολές που θα προκύψουν από μια σταθερή μέθοδο μοντελοποίησης και η ανάλυση των επιπτώσεων των προγραμματισμένων πολιτικών και μέτρων αποτελούν αμφότερες πολύ σημαντικές πτυχές.

Προϋπόθεση για τη συγκρισιμότητα των ΕΣΕΚ είναι η όσο το δυνατόν κοινή προσέγγιση των μετρικών που χρησιμοποιούνται και η ευθυγράμμιση των αριθμητικών στοιχείων του έτους βάσης με τα αναφερόμενα σημεία δεδομένων. Αν και στην πλειονότητα των προσχεδίων ΕΣΕΚ τεκμηριώνονται οι βασικές παραδοχές και οι πηγές

[22] Το Ταμείο Καινοτομίας είναι ένα επενδυτικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ύψους 10 δισ. EUR περίπου, το οποίο χρηματοδοτείται μέσω της πώλησης δικαιωμάτων από το ΣΕΔΕ της ΕΕ.

[23] Καθαρός πλανήτης για όλους — Ένα ευρωπαϊκό, στρατηγικό, μακρόπνοο όραμα για μια ευημερούσα, σύγχρονη, ανταγωνιστική και κλιματικά ουδέτερη οικονομία, COM(2018) 773 final.

δεδομένων, η πληρότητα των πληροφοριών έχει περιθώρια βελτίωσης. Η Επιτροπή έχει προσφέρει βοήθεια και κοινά υποδείγματα με στόχο τη διασφάλιση συνέπειας και πληρότητας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιούν επίσημα στατιστικά στοιχεία της Eurostat στον μέγιστο δυνατό βαθμό. Αυτή η διαδικασία σχεδιασμού παρέχει τη δυνατότητα για περαιτέρω ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των φορέων που είναι υπεύθυνοι για τις στατιστικές που αφορούν την ενέργεια και το κλίμα.

2.3.2 Πώς εξετάστηκαν οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των διαστάσεων της Ενεργειακής Ένωσης;

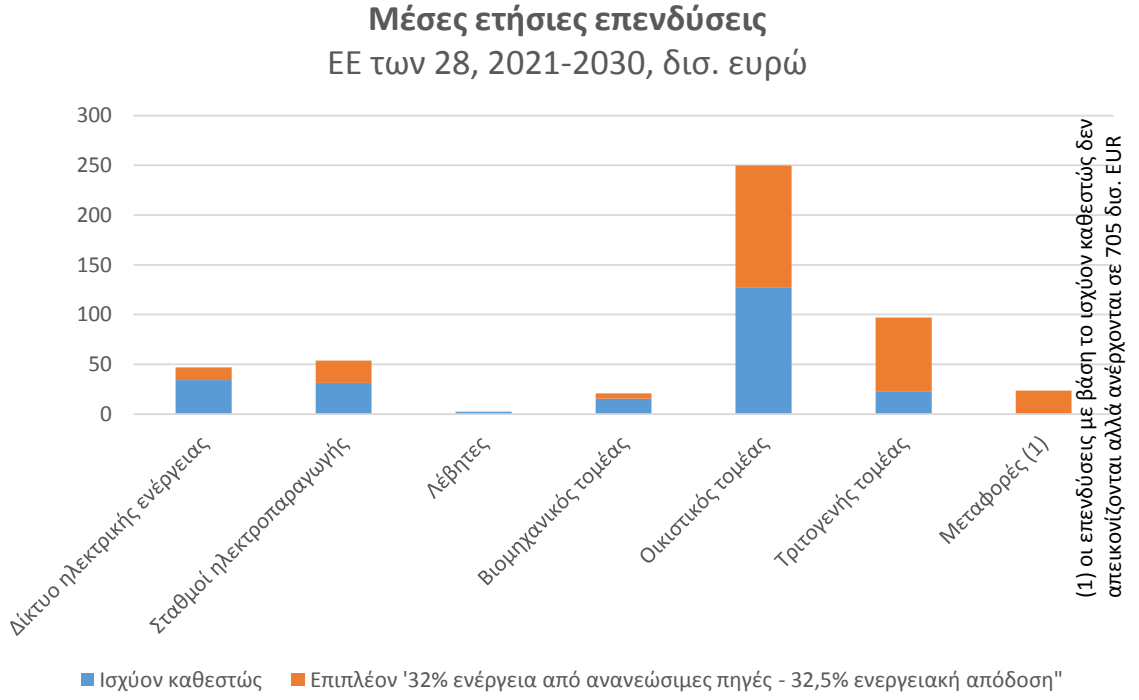
Για να καταστεί δυνατή η μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αξιολογήσουν και να αντιμετωπίσουν επαρκώς τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των διαφόρων διαστάσεων. Τα ΕΣΕΚ θα πρέπει να καθιστούν δυνατή τη δομημένη εκτίμηση των επιπτώσεων των εθνικών πολιτικών και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών μέτρων για την ενέργεια και το κλίμα. Οι εκτιμήσεις επιπτώσεων θα πρέπει να περιλαμβάνουν μια πιο συστηματική αξιολόγηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των πολιτικών, π.χ. μεταξύ των πολιτικών για την ενεργειακή απόδοση και τις ενεργειακές υποδομές ή των επιπτώσεων των πολιτικών που σχετίζονται με τη βιώσιμη χρήση της βιοενέργειας για διαφορετικούς σκοπούς. Θα πρέπει, ωστόσο, να διερευνηθούν περαιτέρω οι πολιτικές συνέπειες των αξιολογηθεισών αλληλεπιδράσεων και συνεργειών μεταξύ των διαφόρων ενεργειακών και κλιματικών πολιτικών και στόχων, και ιδίως μεταξύ των στόχων για την ασφάλεια εφοδιασμού και την εσωτερική αγορά ενέργειας και των πολιτικών για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και την ενεργειακή απόδοση.

Για παράδειγμα, οι ψηφιακές τεχνολογίες αλλάζουν άρδην την αγορά ενέργειας. Εντούτοις, εάν δεν υλοποιηθούν σωστά, τα θετικά αποτελέσματα της ψηφιοποίησης στη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου είναι δυνατό να αντισταθμιστούν από τη δραστική αύξηση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, από τα κέντρα δεδομένων και τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών.

Η αρχή της προτεραιότητας στην ενεργειακή απόδοση αποτελεί σαφές παράδειγμα διατομεακής πολιτικής. Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, προτού θεσπίσουν νέες πολιτικές για την ενέργεια ή λάβουν αποφάσεις επί επενδύσεων, οι αρχές οφείλουν να επιβεβαιώνουν αν οι ίδιοι στόχοι θα μπορούσαν να επιτευχθούν με πιο οικονομικά αποδοτικό τρόπο μέσω της ενεργειακής απόδοσης. Σε κάποια προσχέδια ΕΣΕΚ παρέχονται συγκεκριμένα παραδείγματα, κυρίως δε των τρόπων με τους οποίους η εν λόγω αρχή ελήφθη υπόψη προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέπεια μεταξύ των προβολών της εξέλιξης της ζήτησης ενέργειας στον σχεδιασμό των μέτρων ενεργειακής ασφάλειας. Στα τελικά ΕΣΕΚ θα πρέπει να εξειδικευτεί περαιτέρω η εφαρμογή της αρχής.

2.3.3 Πώς μπορούν τα προσχέδια ΕΣΕΚ να δώσουν ώθηση στις απαιτούμενες επενδύσεις;

Η μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα συνεπάγεται βαθιές αλλαγές για τις οικονομίες μας. Ο προσδιορισμός των επενδυτικών αναγκών και η εξασφάλιση της απαιτούμενης χρηματοδότησης είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση των ετήσιων πρόσθετων επενδύσεων της τάξης των 260 δισ. EUR[24] που απαιτούνται για την επίτευξη των κλιματικών και των ενεργειακών επιδιώξεων της ΕΕ έως το 2030. Τα ΕΣΕΚ μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό μέσο για τον προγραμματισμό των εθνικών επενδύσεων στους τομείς της ενέργειας και του κλίματος. Δημόσια χρηματοδότηση θα χρειαστεί επίσης για την αναβάθμιση των ψηφιακών και των βιώσιμων δεξιοτήτων, για την ανάπτυξη των εγκαταστάσεων ανακύκλωσης και για την ανακαίνιση δημόσιων κτιρίων και τη συντήρηση και ανακαίνιση υποδομών. Ο συντονισμός των νέων επενδύσεων μεταξύ των δημόσιων αρχών, του ιδιωτικού τομέα και των πολιτών θα εξασφαλίσει τον εξορθολογισμό της χρηματοδότησης, την αποφυγή μη αξιοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού και την κάλυψη νέων αναγκών για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες.

Σχήμα 5: Μέσες ετήσιες επενδυτικές ανάγκες 2021-30 (πηγή: μοντελοποίηση της Επιτροπής).

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων[25], ο μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη»[26], τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία και άλλες υφιστάμενες

[24] Ποσό που προκύπτει βάσει του σεναρίου EUCO32-32,5 (σύμφωνα με τις βασικές παραδοχές της δέσμης σεναρίων EUCO όσον αφορά την τεχνολογία, βλ. https://ec.europa.eu/energy/en/data-analysis/energy-modelling/euco-scenarios).

[25] Κανονισμός (ΕΕ) 2015/1017 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Ιουνίου 2015 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών και την Ευρωπαϊκή Πύλη Επενδυτικών Έργων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1291/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 — το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων
ΕΕ L 169 της 1.7.2015, σ. 1–38.

[26] Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1316/2013.

πρωτοβουλίες στηρίζουν με επιτυχία επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και της ενεργειακής απόδοσης. Με βάση αυτές τις πρωτοβουλίες, οι προτάσεις της Επιτροπής για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027 προβλέπουν ότι τουλάχιστον το 25 % των κονδυλίων της Ένωσης θα πρέπει να συμβάλουν στη στήριξη του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής σε αυτή. Με στόχο την κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων για την πραγματοποίηση βιώσιμων επενδύσεων, το 30 % του συνολικού χρηματοδοτικού κονδυλίου του προγράμματος InvestEU[27] αναμένεται να διατεθεί για τη στήριξη των κλιματικών στόχων. Στο πλαίσιο του σκέλους «βιώσιμες υποδομές», η συνεισφορά στους στόχους της Ένωσης που αφορούν το κλίμα και το περιβάλλον αναμένεται να είναι ακόμη υψηλότερη (55 %). Στο πλαίσιο του μηχανισμού «Συνδέοντας την Ευρώπη», μέρος των κονδυλίων διατίθεται ειδικά για τη στήριξη διασυνοριακών έργων στον τομέα της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Όλα τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται επίσης να χρησιμοποιούν τα έσοδα από πλειστηριασμούς στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ της ΕΕ για τη χρηματοδότηση επενδύσεων σε μειώσεις και απορροφήσεις εκπομπών, στην ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, στην ενεργειακή απόδοση, στην έρευνα και καινοτομία στον τομέα της καθαρής ενέργειας και σε βιομηχανικές τεχνολογίες.

Ο προσδιορισμός και η ποσοτικοποίηση των αναμενόμενων επενδυτικών αναγκών και των δυνητικών πηγών χρηματοδότησης αποτελούν ουσιαστικό στοιχείο της επίτευξης των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης. Έντεκα κράτη μέλη έχουν προβεί σε εκτίμηση είτε των συνολικών επενδυτικών αναγκών για την επίτευξη των στόχων τους (Γαλλία, Ιταλία και Ισπανία) είτε συνιστωσών των επενδυτικών αναγκών τους (Ελλάδα, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Πολωνία και Ρουμανία), περιγράφοντας, παράλληλα, με διαφορετικό βαθμό λεπτομέρειας τις πηγές χρηματοδότησης. Στην πλειονότητά τους τα κράτη μέλη συμπεριέλαβαν στα οικεία προσχέδια ΕΣΕΚ κάποια συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία για τις επενδύσεις.

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέτασε το συγκεκριμένο θέμα στο πλαίσιο του κύκλου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για την περίοδο 2018-2019, με ιδιαίτερη έμφαση στις επενδυτικές ανάγκες των κρατών μελών, τόσο στις εκθέσεις ανά χώρα για το 2019 όσο και στην πρόταση της Επιτροπής για τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2019 που εκδόθηκαν στις 5 Ιουνίου 2019, στο πλαίσιο των οποίων απευθύνθηκαν συστάσεις στην πλειονότητα των κρατών μελών σχετικά με τη σημασία των επενδύσεων στην ενεργειακή απόδοση, στην ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και/ή στη δράση για το κλίμα. Στην παρούσα αξιολόγηση των προσχεδίων ΕΣΕΚ λαμβάνονται υπόψη οι εν λόγω τελευταίες διαπιστώσεις και συστάσεις που διατυπώθηκαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Αρκετά κράτη μέλη κάνουν ήδη τη διασύνδεση μεταξύ των ΕΣΕΚ και των ειδικών ανά χώρα συστάσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, την οποία, ωστόσο, θα πρέπει να διασφαλίζουν όλα τα κράτη μέλη[28]. Γενικότερα, θα πρέπει να συνεχιστεί ο διάλογος

[27] COM/2018/439 final.

[28] Στον κανονισμό για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης ορίζεται ρητά ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι στα ενοποιημένα εθνικά σχέδιά τους για την ενέργεια και το κλίμα

για τη μεγιστοποίηση της συνέπειας και των συνεργειών μεταξύ, αφενός, των πολιτικών για την ενέργεια και το κλίμα και, αφετέρου, του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, το οποίο αποτελεί βασικό μέσο για την προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η συμπερίληψη στιβαρής μακροοικονομικής αξιολόγησης των προτεινόμενων πολιτικών και μέτρων στα τελικά ΕΣΕΚ είναι σημαντική για την κατανόηση των συνολικότερων οικονομικών επιπτώσεων των προγραμματισμένων πολιτικών. Η πρόοδος που θα συντελεστεί προς την κατεύθυνση της οριστικοποίησης των ΕΣΕΚ θα αποτυπωθεί στις εκθέσεις ανά χώρα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2020.

Η Επιτροπή πρότεινε[29] τα ταμεία της πολιτικής για τη συνοχή να λαμβάνουν υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες που προσδιορίζονται στα ΕΣΕΚ. Οι προτεραιότητες για τις επενδύσεις που προσδιορίζονται στις εκθέσεις ανά χώρα στο πλαίσιο του κύκλου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2019 και περιγράφονται αδρομερώς στα προσχέδια ΕΣΕΚ αλληλοσυμπληρώνονται. Ιδιαίτερα συναφής θα είναι η στήριξη που μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ικανοτήτων για τις τοπικές, περιφερειακές και εθνικές αρχές, στην παροχή τεχνικής βοήθειας και στη διασυνοριακή συνεργασία. Για την περίοδο 2021-2027 θα υπάρξει ιδιαίτερη έμφαση στη δίκαιη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, στην έρευνα και την καινοτομία και στη βιομηχανική μετάβαση με βάση την έξυπνη εξειδίκευση, τη διατομεακή σύζευξη των συνεργατικών σχηματισμών της βιομηχανίας και τη στήριξη για την διαπεριφερειακή συνεργασία σε δραστηριότητες καινοτομίας. Επιπλέον, στις προτάσεις της Επιτροπής, η έγκριση ενός ολοκληρωμένου ΕΣΕΚ αποτελεί «θεματικό αναγκαίο πρόσφορο όρο» για την πρόσβαση στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και στο Ταμείο Συνοχής, ιδίως όσον αφορά επενδύσεις στην ενεργειακή απόδοση και στην ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές.

2.3.4 Με ποιους τρόπους μπορούν τα προσχέδια ΕΣΕΚ να προαγάγουν την ανταγωνιστικότητα της Ένωσης;

Από σήμερα και έως το 2030, κάθε κράτος μέλος είναι αναγκαίο να δημιουργήσει το κατάλληλο πλαίσιο συνθηκών για την ανάπτυξη στρατηγικών αξιακών αλυσίδων, ώστε να βρίσκεται σε ετοιμότητα για τον επόμενο επενδυτικό κύκλο, αλλά και για να στηρίξει την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050. Σε γενικές γραμμές θα ήταν επωφελές τα προσχέδια ΕΣΕΚ να παρέχουν λεπτομερέστερη επισκόπηση του τρόπου με τον οποίο τα κράτη μέλη προτίθενται να προωθήσουν τις εν λόγω συνθήκες, μέσω του συντονισμού των πολιτικών και των μέτρων που περιλαμβάνουν, για την οικονομικά αποδοτική προώθηση του βιομηχανικού μετασχηματισμού προς μια κλιματικά ουδέτερη, κυκλική και βιώσιμη βιομηχανία από σήμερα και έως το 2030. Αυτό το πλαίσιο συνθηκών μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης αλλαγών προς όφελος της κοινωνίας και του πλανήτη, χωρίς η ευρωπαϊκή βιομηχανία να χάσει το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα.

λαμβάνονται υπόψη οι τελευταίες ειδικές ανά χώρα συστάσεις που εκδίδονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

[29] Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Διαχείριση των Συνόρων και των Θεωρήσεων [COM(2018) 375 final, 2018/0196 (COD)].

Γενικότερα, τα ΕΣΕΚ θα πρέπει να διευκολύνουν τον προσδιορισμό και την ανάπτυξη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των κρατών μελών ενώ, παράλληλα, θα προβαίνουν σε εκτίμηση των επιπτώσεων των προτεινόμενων μέτρων. Η σαφέστερη ανάλυση των μακροοικονομικών επιπτώσεων των προτεινόμενων πολιτικών και των προκλήσεων ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζουν οι βιομηχανικοί κλάδοι είναι καίριας σημασίας για την επιτυχή καθοδήγηση της ενεργειακής και κλιματικής μετάβασης. Η προσέγγιση που προτείνουν αρκετά κράτη μέλη για δρομολόγηση μιας ευρείας διαδικασίας διαβούλευσης των βιομηχανικών κλάδων αποτελεί ορθή πρακτική.

Η πολιτική ανταγωνισμού διασφαλίζει ότι οι κρατικές δαπάνες για τη στήριξη της μετάβασης στις χαμηλές εκπομπές και στην καθαρή ενέργεια είναι αποδοτικές και δεν δημιουργούν στρεβλώσεις στην εσωτερική αγορά ενέργειας. Αν και δεν υποκαθιστούν τις υφιστάμενες νομικές απαιτήσεις κοινοποίησης, τα ΕΣΕΚ μπορεί να είναι χρήσιμα για τον προσδιορισμό μελλοντικών αναγκών προ της κοινοποίησης κρατικών ενισχύσεων. Τα κράτη μέλη είναι αναγκαίο επίσης να διασφαλίζουν ότι οι πολιτικές και τα μέτρα τηρούν τις διεθνείς υποχρεώσεις, κυρίως στο πλαίσιο συμφωνιών του ΠΟΕ.

2.3.5 Με ποιους τρόπους τα προσχέδια ΕΣΕΚ προάγουν τη δίκαιη μετάβαση;

Ο σχεδιαζόμενος μετασχηματισμός των οικονομιών μας προϋποθέτει μια ενοποιημένη προσέγγιση για την προσεκτική εκτίμηση των κοινωνικών και εδαφικών επιπτώσεων και των επιπτώσεων στην απασχόληση σε βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο. Η εκτίμηση αυτή αποτελεί τη βάση για ένα περιεκτικό μείγμα πολιτικών που θα διασφαλίζει τη δίκαιη μετάβαση. Η δημόσια χρηματοδότηση για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων, την έρευνα, την καινοτομία, τις υποδομές και την κοινωνική προστασία πρέπει να ευθυγραμμίζεται με τις νέες ανάγκες της κοινωνίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση των σχεδίων της ΕΕ για την ενέργεια και το κλίμα είναι η ενσωμάτωση της κοινωνικής διάστασης ευθύς εξαρχής. Αυτό θα συμβάλει στη διασφάλιση μιας κοινωνικά θεμιτής και δίκαιης μετάβασης, μεταξύ άλλων και στις αγροτικές περιοχές και, εντέλει, της κοινωνικής αποδοχής και της υποστήριξης των μεταρρυθμίσεων από την κοινή γνώμη, ιδίως για έργα μεγάλης κλίμακας και πρωτοποριακές τεχνολογίες.

Όπου απαιτείται, οι μεταρρυθμίσεις είναι αναγκαίο να περιλαμβάνουν μέτρα μετριασμού ή αντιστάθμισης, μεταξύ άλλων και για τη μείωση της ενεργειακής φτώχειας, τα οποία θα πρέπει να επισημαίνονται στα ΕΣΕΚ.

Η ενεργειακή φτώχεια εξακολουθεί να επηρεάζει σχεδόν 50 εκατομμύρια ανθρώπους σε ολόκληρη την Ένωση. Η ενεργειακή φτώχεια θα πρέπει να εξετάζεται στα ΕΣΕΚ με πιο δομημένο τρόπο, αρχής γενομένης από την εκτίμηση του αριθμού των νοικοκυριών σε ενεργειακή φτώχεια, καθώς και των κύριων χαρακτηριστικών τους (σύνθεση, ύψος εισοδήματος κ.λπ.) και της ενδεχόμενης γεωγραφικής συγκέντρωσής τους[30]. Εφόσον ο αριθμός είναι σημαντικός ή εφόσον εκτίθενται σε δυσχέρειες

[30] Σημαντικό μερίδιο των νοικοκυριών που εκτίθενται σε ενεργειακή φτώχεια π.χ. είναι νοικοκυριά μεσαίου εισοδήματος [βάσει δεδομένων από τις στατιστικές της ΕΕ για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης (EU-SILC)].

συγκεκριμένες ομάδες ή περιοχές, θα πρέπει να προσδιορίζεται ενδεικτικός στόχος για τη μείωση της ενεργειακής φτώχειας, σε συνδυασμό με σχετικές ομάδες-στόχους, πολιτικές και μέτρα, καθώς και δυνητικές πηγές χρηματοδότησης. Σε μια σειρά προσχεδίων ΕΣΕΚ υπάρχουν ήδη κάποια θετικά στοιχεία. Για παράδειγμα, η Ελλάδα θέτει συγκεκριμένους στόχους, ενώ στις εκτιμήσεις της Ιταλίας, της Μάλτας και της Φινλανδίας παρέχεται ικανοποιητικό επίπεδο λεπτομέρειας.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ+) και το θεματολόγιο δεξιοτήτων για την Ευρώπη αποτελούν επίσης σημαντικά μέσα που συνοδεύουν τη μετάβαση στις χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και στην καθαρή ενέργεια. Από κοινού με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, συμβάλλουν περαιτέρω στο να διασφαλίζεται ότι στους ανθρώπους παρέχονται ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση σε μια αγορά εργασίας που υπόκειται σε αλλαγές όσον αφορά τις ανάγκες σε δεξιότητες και την τομεακή σύνθεση. Ειδικότερα, ο πυλώνας δίνει έμφαση στο δικαίωμα στην επιμόρφωση, την επανεκπαίδευση, την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την κοινωνική προστασία —που αποτελούν στο σύνολό τους καίρια στοιχεία μιας δίκαιης μετάβασης.

Παράλληλα, το Ταμείο Εκσυγχρονισμού που χρηματοδοτείται από το ΣΕΔΕ της ΕΕ προορίζεται αποκλειστικά για τον εκσυγχρονισμό των ενεργειακών συστημάτων των δέκα οικονομικά ασθενέστερων κρατών μελών και θα συμβάλει επίσης στην ώθηση της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, προάγοντας παράλληλα την ανοδική σύγκλιση.

Η Επιτροπή θα διερευνήσει περαιτέρω πιθανές συνέργειες με άλλες πρωτοβουλίες που έχουν στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των δυνατοτήτων σε σχέση με τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια σε συγκεκριμένα ευρωπαϊκά εδάφη, όπως το σύμφωνο των δημάρχων της ΕΕ, η πρωτοβουλία «Καθαρή ενέργεια για τα νησιά της ΕΕ», η στρατηγική της Επιτροπής για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές, η ευρωπαϊκή συμμαχία για τους συσσωρευτές και η πρωτοβουλία «Περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα σε μετάβαση».

2.3.6 Πώς σχετίζονται τα προσχέδια ΕΣΕΚ με τις περιβαλλοντικές πολιτικές;

Οι δράσεις για την ενέργεια και το κλίμα μπορούν να αποφέρουν οφέλη για την ποιότητα του αέρα. Η αντιμετώπιση της απώλειας βιοποικιλότητας και της κλιματικής αλλαγής είναι πολιτικές που πρέπει να συμβαδίζουν. Τα οφέλη της κυκλικής οικονομίας για την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές είναι ευρέως αποδεκτά.

Κάποια κράτη μέλη έχουν ήδη ενσωματώσει τα στοιχεία αυτά στα οικεία προσχέδια ΕΣΕΚ. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν τη συνέπεια μεταξύ των οικείων ΕΣΕΚ και των εθνικών προγραμμάτων ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης[31], συμπεριλαμβανομένων των ποσοτικών πτυχών τους, όπως προβλέπει η σχετική νομοθεσία. Οι διασυνδέσεις μεταξύ

[31] Οδηγία (ΕΕ) 2016/2284 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2016, σχετικά με τη μείωση των εθνικών εκπομπών ορισμένων ατμοσφαιρικών ρύπων, την τροποποίηση της οδηγίας 2003/35/ΕΚ και την κατάργηση της οδηγίας 2001/81/ΕΚ (ΕΕ L 344 της 17.12.2016, σ. 1–31). Το εθνικό πρόγραμμα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης του άρθρου 6 αποτελεί το κύριο μέτρο διακυβέρνησης με το οποίο τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν την εκπλήρωση των δεσμεύσεων μείωσης για το 2020 και το 2030.

των στρατηγικών για την ενέργεια και το κλίμα και της διατήρησης της βιοποικιλότητας, της κυκλικής οικονομίας, της βιοοικονομίας και της αποδοτικής χρήσης των πόρων θα πρέπει να γίνονται σαφείς, μέσω του προσδιορισμού συγκεκριμένων μέτρων, της εκτίμησης των επιπτώσεών τους και της θέσπισης διορθωτικών μέτρων, όταν κρίνεται σκόπιμο. Για παράδειγμα, η αύξηση της επαναχρησιμοποίησης προϊόντων και η βελτίωση της ανακύκλωσης ορισμένων δευτερογενών πρώτων υλών μπορούν να περιορίσουν τη ζήτηση ενέργειας.

Η Επιτροπή μπορεί να βοηθήσει τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν τις πτυχές αυτές στα οικεία ΕΣΕΚ, μέσω διαλόγων πολιτικής και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, κάνοντας χρήση μέσων όπως οι «διάλογοι για τον καθαρό αέρα», οι αποστολές «ενάρετου κύκλου», το μέσο τεχνικής βοήθειας και ανταλλαγής πληροφοριών TAIEXμεταξύ ομοτίμων (peer2peer), τα σχέδια δράσης για την κυκλική οικονομία, το πρόγραμμα LIFE, οι κατευθύνσεις σχετικά με το Natura 2000 και την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και το κλίμα, ή η στήριξη που παρέχει η Υπηρεσία Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων.

3. ΕΠΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ – Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΕΛΙΚΑ ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

3.1. Συνεχής επαναληπτική διαδικασία

Η ανάλυση που περιλαμβάνεται στην παρούσα ανακοίνωση και οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις σχετικά με τα προσχέδια ΕΣΕΚ που συνοδεύονται από ειδικά ανά χώρα έγγραφα εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής αποτελούν τα πρώτα ορόσημα της επαναληπτικής διαδικασίας για την οριστικοποίηση των ΕΣΕΚ.

Από το 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη συνεργάζονται στενά για την κατάρτιση και υποβολή των πρώτων προσχεδίων ΕΣΕΚ. Κατά τους επόμενους μήνες η Επιτροπή θα συνεχίσει και θα εντατικοποιήσει τις τεχνικές ανταλλαγές με τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων μέσω συνεδριάσεων της τεχνικής ομάδας εργασίας και διμερών συσκέψεων.

Οι συμφωνημένες επιδιώξεις για την ενέργεια και το κλίμα για το 2030 είναι ιδιαίτερα φιλόδοξες και απαιτούν συγκεκριμένες προσπάθειες σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Τα προσχέδια ΕΣΕΚ παρέχουν μια ενιαία, αξιόπιστη και συγκρίσιμη πλατφόρμα συμμετοχής και συζήτησης σε ολόκληρη την Ένωση με την κοινωνία των πολιτών, τις επιχειρήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους και την τοπική αυτοδιοίκηση, όσον αφορά τις κοινές προκλήσεις και μακροπρόθεσμες προτεραιότητες της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας και του κλίματος. Χάρη στη δημοσίευσή τους κατά τον χρόνο υποβολής, οι εν λόγω συζητήσεις έχουν ήδη ξεκινήσει με διαφανή τρόπο. Οι εν λόγω αλληλεπιδράσεις θα πρέπει να συμβάλουν στην αύξηση του επιπέδου φιλοδοξίας των τελικών ΕΣΕΚ, καθώς και στην παροχή απτών παραδειγμάτων έργων και πολιτικών που πρόκειται να υλοποιηθούν την επόμενη δεκαετία. Τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν στο κοινό την έγκαιρη και αποτελεσματική παροχή της δυνατότητας να συμμετέχει στην κατάρτιση των τελικών σχεδίων, στα οποία θα πρέπει στη συνέχεια να περιλαμβάνεται σύνοψη των απόψεων του κοινού.

Ταυτόχρονα, η Επιτροπή θα εξακολουθήσει επίσης να διασφαλίζει τη συμμετοχή όλων των επιπέδων της κοινωνίας με συστηματικό τρόπο, δημιουργώντας παράλληλα ισχυρότερες συνέργειες μεταξύ των ευρωπαϊκών, εθνικών και τοπικών προσπαθειών μέσω των ΕΣΕΚ. Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2019 και μετέπειτα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συνεχίσει να προωθεί τον ανοικτό διάλογο σχετικά με τα ΕΣΕΚ.

3.2. Προτεραιότητες για το επόμενο εξάμηνο

Οι επόμενοι έξι μήνες —έως το τέλος του 2019— θα είναι ένα διάστημα καίριας σημασίας για τα κράτη μέλη όσον αφορά την κατάρτιση των σταθερών, εύρωστων, ολοκληρωμένων και αξιόπιστων τελικών ΕΣΕΚ τους. Για να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των επερχόμενων ανταλλαγών, η Επιτροπή επιθυμεί να κατευθύνει αυτή την επαναληπτική διαδικασία με γνώμονα επτά βασικές προτεραιότητες.

Στις συστάσεις που απηύθυνε στα κράτη μέλη, η Επιτροπή δίνει έμφαση στην επίτευξη προόδου ως προς τις ίδιες τις διαστάσεις της Ενεργειακής Ένωσης, αλλά και σε ζητήματα ιδιαίτερης σημασίας, ιδίως δε στις επενδύσεις, μια κοινωνικά δίκαιη και ισότιμη μετάβαση και στην ποιότητα του αέρα.

Στο πλαίσιο της οριστικοποίησης των ΕΣΕΚ, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν υπόψη τις ακόλουθες προτεραιότητες, σε συνδυασμό με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις.

3.2.1 Γεφύρωση όλων των κενών «φιλοδοξίας» και πολιτικής για το 2030

Εξακολουθεί να υπάρχει περιθώριο γεφύρωσης διαφόρων κενών και αποκλίσεων κατά την οριστικοποίηση των ΕΣΕΚ. Όσον αφορά τις συνεισφορές ενεργειακής απόδοσης και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ορισμένα κράτη μέλη καλούνται να αξιοποιήσουν καλύτερα τις εθνικές δυνατότητές τους, ενώ άλλα θα χρειαστεί να επιβεβαιώσουν τους ήδη φιλόδοξους στόχους τους. Στο πλαίσιο της οριστικοποίησης των ΕΣΕΚ, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιτείνουν συλλογικά τις προσπάθειες για την επίτευξη των στόχων της Ένωσης για την ενέργεια και το κλίμα για το 2030, καθώς η συνέχιση των υπαρχουσών πολιτικών στην ίδια κλίμακα δεν θα είναι επαρκής για την επίτευξη των εν λόγω επιδιώξεων.

Επίσης, πολλά κράτη μέλη καλούνται να τεκμηριώσουν περαιτέρω την επίτευξη των εθνικών επιδιώξεων και συνεισφορών τους προς την κατεύθυνση των επιδιώξεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο με πιο συγκεκριμένες πρόσθετες πολιτικές και μέτρα, τα οποία θα υποστηρίζονται, εφόσον συντρέχει περίπτωση, από πηγές χρηματοδότησης, καθώς και να καταβάλουν περαιτέρω προσπάθειες για την αναλυτική θεμελίωση των οικείων ΕΣΕΚ. Τα τελικά ΕΣΕΚ πρέπει να είναι ολοκληρωμένα και εμπεριστατωμένα ώστε να δίνουν τη δυνατότητα παρακολούθησης και αναθεώρησης, κατά περίπτωση, των προσπαθειών και της προόδου. Η Επιτροπή εξέδωσε στο παρελθόν κατευθύνσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό μετρήσιμων, επιτεύξιμων, ρεαλιστικών και χρονικά προσδιορισμένων και στις πέντε διαστάσεις[32].

[32] Το 2015, η Επιτροπή κατήρτισε έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της σχετικά με την παρακολούθηση της προόδου προς την κατεύθυνση των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης, στο πλαίσιο της πρώτης δέσμης για την αποτύπωση της κατάστασης της Ενεργειακής Ένωσης. Το εν λόγω έγγραφο περιλαμβάνει μια

Εάν η φιλοδοξία των τελικών ΕΣΕΚ εξακολουθήσει να είναι ανεπαρκής για τη συλλογική επίτευξη των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης και συγκεκριμένα των στόχων για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και την ενεργειακή απόδοση με ορίζοντα το 2030, η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει τη λήψη πρόσθετων μέτρων σε επίπεδο Ένωσης προκειμένου να διασφαλίσει την επίτευξή τους.

3.2.2 Συμμετοχή όλων των αρμόδιων υπουργείων σε εθνικό επίπεδο

Τα προσχέδια ΕΣΕΚ αποτελούν μια άνευ προηγουμένου ευκαιρία ώστε τα κράτη μέλη να εξερευνήσουν καλύτερα τις συνέργειες μεταξύ των τομέων πολιτικής και να εφαρμόσουν μια γνήσια προσέγγιση στο επίπεδο του συνόλου της διοίκησης.

Ενώ αρκετά κράτη μέλη ανέπτυξαν ήδη ένα νέο θεσμικό πλαίσιο που επιτρέπει καλύτερο συντονισμό μεταξύ των διαφόρων τομέων πολιτικής, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες ενόψει της οριστικοποίησης και υλοποίησης των ΕΣΕΚ. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις συνέργειες και τη συνεργασία με τα υπουργεία οικονομίας και οικονομικών. Οι περιγραφείσες συνέργειες των πολιτικών για την ενέργεια και το κλίμα με τομείς όπως η περιφερειακή, βιομηχανική, ψηφιακή, κοινωνική, γεωργική, περιβαλλοντική πολιτική και η πολιτική μεταφορών μπορούν να διερευνηθούν καλύτερα. Αυτό περιλαμβάνει απόλυτη συνοχή μεταξύ των πτυχών εναλλακτικών καυσίμων στα τελικά σχέδια και του εθνικού πλαισίου πολιτικής που πρέπει να υποβάλει κάθε κράτος μέλος έως τον Νοέμβριο του 2019 δυνάμει της οδηγίας για τις υποδομές εναλλακτικών καυσίμων[33].

3.2.3 Βέλτιστη συνεργασία με τα όμορα κράτη μέλη

Οι συνεχείς προσπάθειες για την περιφερειακή συνεργασία θα πρέπει να αναβαθμιστούν ώστε να διευκολύνεται η ενοποίηση της αγοράς και οι οικονομικά αποδοτικές πολιτικές και μέτρα. Επίσης, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να επιδιώκουν την περαιτέρω συνεργασία, όχι μόνο με τα όμορα κράτη μέλη, αλλά και με τα συμβαλλόμενα μέρη της Ενεργειακής Κοινότητας και με τρίτες χώρες που είναι μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.

Περιφερειακή συνεργασία – ορθή πρακτική:

Για να συμβάλει στην κατάρτιση των προσχεδίων ΕΣΕΚ, η πλατφόρμα Nordic Energy Research συντόνισε ανάλυση ενεργειακών συστημάτων βασισμένη σε σενάρια, στην οποία εξετάζονται οι μεταβολές στα ενεργειακά συστήματα των χωρών της Βαλτικής. Δυνάμει του πλαισίου συνεργασίας της Μπενελούξ, στις 11 Ιουνίου 2018 υπογράφηκε διακήρυξη στο περιθώριο του Συμβουλίου Ενέργειας, για την ενίσχυση της συνεργασίας κατά την κατάρτιση των προσχεδίων ΕΣΕΚ. Τα μέλη του Πενταμερούς Φόρουμ για την Ενέργεια υπέγραψαν στις 4 Μαρτίου 2019, στο περιθώριο του Συμβουλίου Ενέργειας, πολιτική δήλωση στην οποία επιβεβαιώνουν την πρόθεσή τους να διατηρήσουν και να

σειρά σχετικών βασικών δεικτών για την ποσοτικοποίηση και μέτρηση της προόδου ως προς τους στόχους και τις επιδιώξεις της ΕΕ για την ενέργεια και το κλίμα. SWD(2015) 243 final. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1449767808781&uri=CELEX:52015SC0243.

[33] Οδηγία 2014/94/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων, ΕΕ L 307 της 28.10.2014, σ. 1-20.

ενισχύσουν τη συνεργασία κατά την κατάρτιση και παρακολούθηση των ΕΣΕΚ, με ιδιαίτερη έμφαση σε ζητήματα υψηλού διασυνοριακού ενδιαφέροντος. Στο πλαίσιο της συνεργασίας για την ενέργεια στη Βόρεια Θάλασσα (North Seas Energy Cooperation), αρκετά κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να αναπτύξουν συντονισμένα στοιχεία για τα οικεία ΕΣΕΚ ώστε να διευκολυνθεί η οικονομικά αποδοτική χρήση ενέργειας από υπεράκτιες ανανεώσιμες πηγές, ιδίως της αιολικής ενέργειας. Η Επιτροπή προσβλέπει σε ανάλογη συνεργασία και σε άλλες θαλάσσιες λεκάνες, λαμβάνοντας υπόψη ότι η επίτευξη κλιματικά ουδέτερης οικονομίας έως το 2050 προϋποθέτει υπεράκτια παραγωγή σημαντικού μέρους της ηλεκτρικής ενέργειας της Ευρώπης[34].

Γενικότερα, χωρίς την ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα είναι δύσκολο να επιτευχθεί ο στόχος για επιτάχυνση της ενεργειακής και κλιματικής μετάβασης σε παγκόσμιο επίπεδο. Παράλληλα, οι προσπάθειες της Ένωσης θα έχουν ελάχιστο αντίκτυπο σε παγκόσμια κλίμακα αν οι τρίτες χώρες δεν ακολουθήσουν την ίδια πορεία. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να συμπληρώσουν τα οικεία ΕΣΕΚ με πρακτικές πολιτικές με δυνατότητα μεταφοράς και κλιμάκωσης, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ανταλλαγής πέραν των συνόρων της Ευρώπης, στο πλαίσιο των προσπαθειών που καταβάλλει η Ένωση ώστε να ηγηθεί της παγκόσμιας μετάβασης στην καθαρή ενέργεια. Τα κράτη μέλη, εφόσον κριθεί αναγκαίο, μπορούν επίσης να διαβουλεύονται με τρίτες χώρες που εκδήλωσαν ενδιαφέρον.

3.2.4 Χρήση των ΕΣΕΚ για τη στήριξη της βιομηχανίας, της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας

Θα χρειαστεί ευρύ φάσμα μεταρρυθμίσεων για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης των ενεργειακών και κλιματικών πολιτικών. Τα ΕΣΕΚ πρέπει να συμβάλλουν στον προσδιορισμό και την ανάπτυξη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των κρατών μελών, με τη θέσπιση των κατάλληλων μεταρρυθμίσεων, καθώς και των ορθών ενδείξεων και κινήτρων για επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένης της περαιτέρω ανάπτυξης της φορολογίας. Στα ΕΣΕΚ θα πρέπει να προβλέπονται οι απαραίτητοι στόχοι, ενώ ταυτόχρονα να στηρίζονται οι εθνικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και η ανάπτυξη ολοκληρωμένων βιομηχανικών στρατηγικών, με προτεραιότητα στην ανταγωνιστικότητα, τη βιωσιμότητα, τις επενδύσεις, τις εμπορικές υποδομές και την καινοτομία. Οι σαφέστερες στρατηγικές όσον αφορά τις προτεραιότητες έρευνας και καινοτομίας θα μπορούσαν επίσης να ενισχύσουν τις μακροπρόθεσμες προτεραιότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με παράλληλη διατήρηση των εξαγωγών της ΕΕ σε τομείς αιχμής.

Τα ΕΣΕΚ μπορούν να καταστούν χρήσιμες πλατφόρμες αφενός για την ανάπτυξη, από κοινού με τον τραπεζικό τομέα, νέων προγραμμάτων για τη χρηματοδότηση μακροπρόθεσμων επενδύσεων και για την τόνωση της κινητοποίησης ιδιωτικών πόρων ή τη στήριξη νέων πρωτοβουλιών μεταξύ των παραγόντων της βιομηχανίας σε όλους τους τομείς και τις αλυσίδες αξίας, και αφετέρου για την ενίσχυση των προγραμμάτων που

[34] Η εν λόγω μετάβαση θα υποστηριχθεί από την οδηγία της ΕΕ για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, τις συνεχείς προσπάθειες της ΕΕ για την τόνωση της καινοτομίας και τη βελτίωση της πρόσβασης σε αξιόπιστα δεδομένα για τους ωκεανούς, καθώς και τις στοχευμένες δυνατότητες στο πλαίσιο του InvestEU για την απαραίτητη υποδομή καλωδίωσης και την υποδομή λιμένων.

δρομολογήθηκαν ήδη από την Επιτροπή το 2017, όπως η πρωτοβουλία για τους συσσωρευτές και τα πλαστικά (ευρωπαϊκή συμμαχία για τους συσσωρευτές και κυκλική συμμαχία για τα πλαστικά).

3.2.5 Προσέλκυση επενδύσεων και εντοπισμός ευκαιριών χρηματοδότησης

Η κινητοποίηση νέων επενδύσεων και ιδιωτικής χρηματοδότησης θα αποτελέσει κομβικό τμήμα της υλοποίησης των ΕΣΕΚ τα επόμενα χρόνια. Η σαφήνεια όσον αφορά τους στόχους και τα μέσα πολιτικής θα είναι ουσιαστικής σημασίας για τον προσδιορισμό τόσο του εύρους όσο και της κλίμακας των πρόσθετων επενδυτικών αναγκών και, ως εκ τούτου, θα διευκολυνθεί ο προγραμματισμός και η κινητοποίηση διαφόρων πηγών χρηματοδότησης. Επομένως, κατά τους επόμενους μήνες, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διευκρινίσουν τα μέσα και να ενισχύσουν την ανάλυση των προβολών για τις επενδυτικές ανάγκες, των υφιστάμενων φραγμών και των πιθανών πηγών χρηματοδότησης, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις συνέργειες με τη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Η εν λόγω λεπτομερής εκτίμηση είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διασφάλιση αποδοτικής και πιο στοχευμένης διάθεσης των δημόσιων πόρων, την καλύτερη πληροφόρηση της βιομηχανίας σχετικά με τον προσανατολισμό των πολιτικών και την προσέλκυση νέων επενδύσεων, με θετικές συνέπειες όσον αφορά τις θέσεις εργασίας και την ανάπτυξη. Οι τρέχουσες εργασίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά τη βιώσιμη χρηματοδότηση, που έχουν ως στόχο τον αναπροσανατολισμό των ροών κεφαλαίων από ιδιώτες επενδυτές προς περιβαλλοντικά βιώσιμες επενδύσεις, θα μπορούσε να συμβάλει στον εντοπισμό επενδυτικών ευκαιριών και την κινητοποίηση ιδιωτικής χρηματοδότησης.

Θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι συνέργειες με υφιστάμενες και μελλοντικές πολιτικές και χρηματοδοτικά μέσα της Ένωσης. Παράλληλα, η Επιτροπή θα συνεχίσει να στηρίζει τα κράτη μέλη όσον αφορά την οριστικοποίηση και υλοποίηση των οικείων ΕΣΕΚ παρέχοντας μια σειρά υποστηρικτικών μέτρων, όπως περιγράφεται ανωτέρω.

3.2.6. Πλήρης ενσωμάτωση της κοινωνικής διάστασης

Η ενσωμάτωση κοινωνικών πτυχών θα είναι ουσιαστικής σημασίας για την εξασφάλιση της επιτυχούς μετάβασης στην καθαρή ενέργεια. Στα τελικά ΕΣΕΚ, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να εξετάσουν πλήρως το ζήτημα της διασφάλισης μιας κοινωνικά δίκαιης και ισότιμης μετάβασης.

Σε αυτό περιλαμβάνονται κυρίως πτυχές της απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της επανεκπαίδευσης, καθώς και επαρκής κοινωνική προστασία για τα άτομα τα οποία αφορά η ενεργειακή μετάβαση. Η κατάλληλη ενσωμάτωση της διάστασης της ενεργειακής φτώχειας είναι εξίσου αναγκαία, μεταξύ άλλων μέσω της εκτίμησης του αριθμού των νοικοκυριών σε ενεργειακή φτώχεια και, εφόσον κρίνεται απαραίτητο, μέσω του καθορισμού ενδεικτικού στόχου για τη μείωση της ενεργειακής φτώχειας.

Τέλος, τα οικεία κράτη μέλη θα πρέπει να εξετάζουν τον αντίκτυπο που επιφέρει η μετάβαση στους πληθυσμούς που διαβιούν σε περιοχές υψηλής έντασης γαιάνθρακα ή

άνθρακα και να διερευνούν τους συσχετισμούς με υφιστάμενες, προγραμματισμένες ή απαραίτητες δράσεις σε αυτό το πλαίσιο.

3.2.7 Συνεκτίμηση μακροπρόθεσμων στόχων και μακρόπνοου οράματος

Παράλληλα με την οριστικοποίηση των οικείων ΕΣΕΚ, δυνάμει του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης, απαιτείται από τα κράτη μέλη να αναπτύξουν οικείες εθνικές μακροπρόθεσμες στρατηγικές για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με προοπτική τουλάχιστον 30 ετών. Πάνω από το ήμισυ των προσχεδίων ΕΣΕΚ περιλαμβάνουν ήδη στόχους ή όραμα με ορίζοντα το 2050, αν και με διαφορετικό βαθμό λεπτομέρειας. Τόσο τα ΕΣΕΚ όσο και οι μακροπρόθεσμες στρατηγικές θα χρειαστεί να εκπονηθούν με συμπληρωματικό τρόπο, με παράλληλη συνεισφορά στις τρέχουσες εργασίες οριστικοποίησης της ευρωπαϊκής μακροπρόθεσμης στρατηγικής που πρέπει να υποβάλει η Ευρωπαϊκή Ένωση έως το 2020 δυνάμει της συμφωνίας του Παρισιού και της σύμβασης-πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή. Παράλληλα με την εστίαση στον ορίζοντα του 2030, στα ΕΣΕΚ θα πρέπει επίσης να περιληφθεί και ο ορίζοντας του 2050, συμπεριλαμβανομένης της αποτύπωσης της συνοχής των επιδιώξεων και στόχων με τον μακροπρόθεσμο στόχο για την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές, καθώς και περαιτέρω προσπαθειών για καλύτερη τεκμηρίωση των μακροπρόθεσμων στόχων και στις πέντε διαστάσεις.

Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2019, οι σχετικές συνθέσεις του Συμβουλίου θα πρέπει να είναι σε θέση να ολοκληρώσουν τις συζητήσεις πολιτικής που διεξάγουν σχετικά με το ευρωπαϊκό όραμα για μια κλιματικά ουδέτερη Ευρώπη έως το 2050, με αποτύπωση της εν λόγω πτυχής στα τελικά ΕΣΕΚ.

Πάνω από το ήμισυ των προσχεδίων ΕΣΕΚ περιλαμβάνουν στόχους ή όραμα με ορίζοντα το 2050, αν και με διαφορετικό βαθμό λεπτομέρειας. Η Δανία, η Ισπανία, η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία και η Σουηδία στοχεύουν σε κλιματική ουδετερότητα το αργότερο έως το 2050. Η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο θέσπισαν νομικά δεσμευτικούς στόχους για το 2050 στην οικεία εθνική νομοθεσία και χρησιμοποιούν τον προϋπολογισμό για τον άνθρακα ως μηχανισμό για τη διασφάλιση της συνοχής μεταξύ μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων. Οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία και η Σουηδία αύξησαν τις εθνικές επιδιώξεις τους για το 2030 που αφορούν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ώστε να συνάδουν με τους μακροπρόθεσμους στόχους τους. Στα λοιπά κράτη μέλη που έθεσαν στόχους για την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές με ορίζοντα το 2050 περιλαμβάνονται η Τσεχία, η Γερμανία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Αυστρία και η Φινλανδία.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η υλοποίηση των δεσμεύσεων της Ενεργειακής Ένωσης προϋποθέτει περαιτέρω στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, των κρατών μελών και όλων των τμημάτων της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των ενδιαφερόμενων μερών, των κοινωνικών εταίρων και του ευρέος κοινού. Πρόκειται για μια κοινή διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας

βασικό ορόσημο αποτελεί η έγκαιρη υποβολή από τα κράτη μέλη των τελικών ΕΣΕΚ για την περίοδο μετά το 2020.

Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα τελικά ΕΣΕΚ που θα υποβληθούν έως τα τέλη του 2019 θα ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις και θα εκπληρώνουν τις φιλόδοξες επιδιώξεις της ΕΕ για το 2030, η Επιτροπή καλεί το Συμβούλιο να αρχίσει συζήτηση σχετικά με τις κύριες προτεραιότητες που προσδιορίζονται στην παρούσα ανακοίνωση και στις συστάσεις της Επιτροπής, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα τελικά ΕΣΕΚ θα χαρακτηρίζονται από ικανοποιητικό επίπεδο φιλοδοξίας για την εκπλήρωση, ιδίως, των επιδιώξεων για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και την ενεργειακή απόδοση σε επίπεδο ΕΕ. Η Επιτροπή θα διατηρήσει στενό διάλογο με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την πρόοδο που σημειώνει η Ενεργειακή Ένωση σε όλες τις διαστάσεις των πολιτικών για την ενέργεια και το κλίμα.

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα στηρίξει τα κράτη μέλη στην οριστικοποίηση των οικείων ΕΣΕΚ έως τα τέλη του 2019, αξιοποιώντας την εξαιρετική διαδικασία συνεργασίας που έχει προηγηθεί.

Η υποβολή εμπεριστατωμένων και ολοκληρωμένων ΕΣΕΚ είναι καίριας σημασίας, αφενός για την επίτευξη των στόχων της Ενεργειακής Ένωσης, την εφαρμογή τους και τη συνεισφορά της Ένωσης στη συμφωνία του Παρισιού και, αφετέρου, για τη δημιουργία εμπιστοσύνης στους επενδυτές και επενδυτικής ασφάλειας.

Πέρα από τα σύνορά μας, τα ενοποιημένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα θα αποτελέσουν έκφραση της αξιοπιστίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη διεθνή πολιτική για το κλίμα, μεταξύ άλλων και όσον αφορά τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, και θα συμβάλουν στους μακροπρόθεσμους στόχους απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Μπορούν να αναδειχθούν σε διεθνή βέλτιστη πρακτική ως προς τον ορθό σχεδιασμό μεσοπρόθεσμης πολιτικής για την ενέργεια και το κλίμα και να αποτελέσουν μέσο προώθησης της διεθνούς συνεργασίας γύρω από αυτούς τους στόχους.

Η υποβολή των εν λόγω τελικών ΕΣΕΚ θα αποτελέσει σημείο εκκίνησης και όχι τερματισμού. Η συνέχιση του διαλόγου, της συνεργασίας και της επανεξέτασης του επιπέδου φιλοδοξίας θα παραμείνει εξίσου σημαντική καθ' όλη τη διάρκεια της πορείας έως το 2030 και μετά.